

Nieuwegein

Financiën

Kadernota 2018

Kaders voor de begroting 2018 & Meerjarenperspectief

Raadsnummer

Datum 24 mei 2017

Auteur

Versie 1.0

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Bestuurlijk perspectief	5
	Financiële verschuivingen en nieuwe verhoudingen	5
	Rust en ruimte	6
	Levendig en aantrekkelijk	7
	Toekomstbestendig	7
3	Naar een begroting 2018-2021	10
	3.1 Het vertrekpunt	10
	3.2 Waar willen we in 2018-2021 extra op inzetten?	10
	3.2.1 Rust en ruimte	10
	3.2.2 Levendig en aantrekkelijk	12
	3.2.3 Toekomstbestendig	14
	3.2.4 Flexibele organisatie	15
	3.2.5 Overige onderwerpen	18
	3.2.6 Structurele ontwikkelingen volgend uit de Voorjaarsnota 2017	19
	3.3 Verdere ontwikkelingen	21
	3.3.1 Renteontwikkeling reserve-inzet	21
	3.3.2 Stelpost ombuigingen	21
	3.3.3 Vrijval stelpost risico's	23
	3.3.4 Areaaluitbreiding OZB	23
	3.3.5 Reële toerekening tarieven	24
	3.3.6 Ontwikkeling algemene uitkering	24
	3.3.7 Kengetallen voor de begroting 2018	25
	3.3.8 Vennootschapsbelasting	26
	3.4 Perspectief voor 2018-2021	26
4	Financieel lange termijn perspectief	27
	4.1 Financiële vraagstukken	27
	4.1.1 Doorwerking meerjarenbegroting 2018-2021 na 2021	27
	4.1.2 Investerings- en Kapitaallasten	27
	4.1.3 Inzet reserves in begroting	28
	4.1.4 Opbrengsten uit de grondexploitatie en parkeerexploitatie	29
	4.2 Verdere ontwikkeling algemene uitkering	31
	4.3 Samenvatting lange termijn perspectief	32
	4.4 Overige ontwikkelingen	33
	4.4.1 Nieuwegein Energieneutraal	33
	4.4.2 Omgevingswet	33
	4.4.3 ICT	33
	4.4.4 Betere Buurten	34
	4.4.5 Beheer op orde (onderhoud openbaar domein)	34
	4.4.6 Onderwijs & Sport	35
	4.4.7 Samenvatting	36
5	Programmabegroting en indicatoren	37
	5.1 Doorontwikkeling programmabegroting	37

5.2	Effectindicatoren	37
	Bijlage effect-indicatoren 2017	38

1 Inleiding

De Kadernota 2018 bevat evenals voorgaande jaren het bestuurlijke en financiële perspectief voor de komende jaren (2018-2021). Dit vormt het kader voor de (meerjaren)begroting 2018. Dit bestuurlijke en financiële perspectief is in respectievelijk hoofdstuk 2 en 3 van deze Kadernota uitgewerkt.

Aansluitend bij de wens van de Raad om bij de behandeling van de Kadernota de algemene beschouwingen te houden, zijn in deze Kadernota een aantal financieel technische vraagstukken, voortkomend uit de overgang van deze gemeente van een ontwikkel- naar beheergemeente en voortkomend uit eerdere raadsbesluiten, uitgewerkt. Daarnaast is een aantal onderwerpen uitgewerkt die in een volgende collegeperiode om uitwerking vragen. Deze uitwerking is opgenomen in hoofdstuk 4.

Tot slot vindt u in hoofdstuk 5 de uitwerking van een aantal indicatoren, volgend uit de behandeling van de begroting 2017 en een voorstel voor de doorontwikkeling van de programmabegroting.

In de tabellen die in deze Kadernota zijn opgenomen zijn alle bedragen* € 1.000,-.

2 Bestuurlijk perspectief

Vooruitblikken naar een verkiezingsjaar kan niet zonder ook terug te kijken op de periode die als college achter ons ligt. Want de landelijke en internationale ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben uiteraard ook Nieuwegein niet onberoerd gelaten. Ze zijn van invloed op de wijze waarop we de laatste kadernota van deze collegeperiode vorm hebben gegeven. Inhoudelijke en financiële opgaven liepen daarbij naast elkaar.

Financiële verschuivingen en nieuwe verhoudingen

De afgelopen periode kenmerkte zich door zowel een financiële heroriëntatie als het ontstaan van nieuwe, vooral sociaal-culturele speerpunten. Het begrip participatiesamenleving deed z'n intrede: met elkaar, voor elkaar. De transities in het sociaal domein vroegen om een andere verhouding tussen overheid en inwoners: een ontwikkeling waar binnen, maar vooral buiten het Stadhuis nog elke dag volop aan gewerkt wordt. Daarnaast dienden nieuwe onzekerheden zich aan in de vorm van nieuwkomers, toenemende economische en culturele tegenstellingen en een afname van onderling begrip. Ook Nieuwegeiners hebben hier dagelijks mee te maken. We zien het dan ook als gemeente als onze opgave om juist bij te dragen aan meer verbinding: door in gesprek te gaan met de stad, door inwoners samen te brengen, door mensen nauw te betrekken bij de plannen in hun eigen stad en buurt en door te denken in mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden.

Na jaren van bezuinigingen kwam het einde van de financiële crisis in zicht. De koopkracht en werkgelegenheid groeien weer; de crisis is 'voorbij'. Hoewel de aantrekkende economie zichtbaar en merkbaar is profiteert nog niet de gehele Nieuwegeinse bevolking hier in dezelfde mate van mee: met name een grote groep 55+-ers komt nog steeds moeilijk aan de slag.

Ook voor de gemeente breekt in financieel opzicht na een geruime periode van ombuigingen een nieuwe fase aan. De stevige ingrepen die zijn gedaan om de bezuinigingen te realiseren naderen hun afronding. We naderen nu het moment van de laatste hardnekkige bezuinigingen. Daarmee ontstaan weer mogelijkheden om een aantal noodzakelijke lange-termijninvesteringen in de kwaliteit van onze stad te doen: vooral op het gebied van het beheer van de openbare ruimte en verouderende buurten.

Wij constateren dat bij de groei van Nieuwegein, door een sterke focus op de bouwopgave er jarenlang onvoldoende budget gereserveerd is voor onderhoud. De eerste stap naar beheergemeente is gemaakt met het programma 'Ruimte Maken' uit 2001. Met dit programma maakte Nieuwegein de overstap van groeikern naar volwassen gemeente met daarbij horende opgaven. Nu is het tijd om ons voor te

bereiden op de tweede fase: we hebben nog niet voor al onze voorzieningen structurele vervangingsbudgetten in onze begroting opgenomen. Ook hebben we nog te maken met financieringsconstructies uit het verleden die om herijking vragen. Daarnaast moeten we ons voortaan bij nieuwe fysieke opgaven niet alleen de vraag stellen of we het kunnen maken, maar ook of we het in stand kunnen houden. Het college doet in deze kadernota voorstellen die in haar ogen noodzakelijk zijn, met als randvoorwaarde een sluitend meerjarenperspectief. Daarnaast bevat de kadernota een aantal thema's die in de komende jaren beleidsintensivering vragen. Dit terwijl steeds vaker geconstateerd wordt dat de 'rek' er bij de organisatie uit is. Nieuwe ambities dienen te worden afgestemd op de beschikbare capaciteit, of vice versa. Een aantal voorstellen uit deze kadernota hebben dan ook betrekking op het versterken van capaciteit om aan reeds vastgestelde ambities en onvermijdelijke ontwikkelingen te kunnen voldoen.

Al deze opgaven vindt u terug in deze kadernota. We hebben de afgelopen jaren hard gewerkt aan de kwaliteit van onze stad: de laatste resultaten staan in de jaarrekening 2016. Met deze kadernota beogen we de resultaten structureel te borgen in onze begroting en activiteiten, zodat enerzijds onze investeringen netjes ingevlochten worden, en anderzijds de kwaliteitsimpuls van de stad voor onze inwoners die op gang is gebracht versterkt en verduurzaamd wordt. Tot slot heeft het college ook een lange termijn doorkijk geschetst, waarin wordt aangegeven hoe het meerjarenbeeld zich ontwikkelt op basis van in het verleden genomen raadsbesluiten. Dit ter voorbereiding van later te maken keuzes.

Hiermee willen we, ook op termijn, bijdragen aan een fijne en veilige leefomgeving, aan onderlinge verbondenheid en veerkrachtige inwoners en aan voldoende bedrijvigheid. De Toekomstvisie Nieuwegein 2025 blijft daarbij onze leidraad.

Rust en ruimte

We vinden het belangrijk dat mensen zich thuis voelen in hun eigen leefomgeving. Buurtbewoners vinden met name zaken als groen, bestrating en prettig samenleven belangrijk voor hun buurtje. Het afgelopen jaar hebben we ervaring op kunnen doen met het vernieuwen van twee buurten in het kader van het Betere Buurten-programma. Het fasegewijs opknappen van de buitenruimte in verouderende buurten is een onvermijdelijke en zeer wenselijke opgave voor een stad die in grote delen 40 jaar oud is. We kunnen met de beschikbare middelen naar verwachting de ervaringen in de pilot evalueren en in de komende 10 jaar een zestiental buurten van een kwaliteitsimpuls voorzien. In de volgende collegeperiode is besluitvorming nodig hoe de eerste ervaringen vertaald worden naar een voldoende budget voor een aanpak van alle buurten.

Waar Betere Buurten de buurt een impuls geeft, daar is het regulier onderhouden van de buitenruimte de andere kant van de medaille. Het onderhoudsniveau van de openbare ruimte is de afgelopen jaren onderhevig geweest aan noodzakelijke bezuinigingen. Met name de kwaliteit van het groenonderhoud en het schoonhouden van het publieke domein zijn hierdoor onder druk komen te staan. Met de amendementen 'Schone stad' heeft uw raad hier nadrukkelijk aandacht voor gevraagd. Deze kadernota bevat daarom een heroverweging van de structurele onderhoudsbudgetten zodat het kwaliteitsniveau ook op langere termijn op peil blijft.

Niet alleen goed ingerichte en onderhouden buurten zorgen voor bevordering van de leefomgeving, ook veiligheid is een blijvend aandachtspunt. Rekening houdend met de actuele veiligheidssituatie en de beleving van veiligheid die inwoners ervaren, is een impuls op dit gebied nodig. Daardoor wordt bereikt dat op alle fronten de zeilen bijgezet kunnen worden, bijvoorbeeld op het gebied van woninginbraken, autokraken, maar ook op het redelijk nieuw te ontginnen terrein van het tegengaan van ondermijnende criminaliteit.

Levendig en aantrekkelijk

'Gemak', 'gewoon', 'gastvrij' en 'gezellig' kwamen als belangrijkste merkwaarden voor Nieuwegein naar voren tijdens het citymarketingtraject. De uiteindelijke citymarketingstrategie zal vanaf dit jaar tot concrete promotie-activiteiten gaan leiden. Doel is Nieuwegein positief op de kaart te zetten, wat weer bijdraagt aan de verbondenheid van inwoners met de stad en met elkaar. Het 50-jarig bestaan van Nieuwegein in 2021 biedt hiervoor een mooi aanknopingspunt.

Met de (her)opening van de Markt op Cityplaza heeft de levendigheid in de Nieuwegeinse binnenstad een flinke impuls gekregen. Na de fysieke upgrade die het Binnenstadsgebied de afgelopen jaren heeft gekregen zullen we ons de komende jaren samen met de partners in de stichting Binnenstadsmanagement inspannen om de aantrekkingskracht van de binnenstad blijvend op peil te houden. Hier zal structureel aandacht voor nodig zijn.

Toekomstbestendig

We hebben de afgelopen jaren veel aandacht gehad voor het lange-termijnperspectief van onze stad. Dit heeft onder meer geresulteerd in een toekomstvisie, een woonvisie en (dit jaar) een economische visie. Veel aandacht zal de komende jaren uit gaan naar de keuzes die we met de stad gaat maken. Ruimte wordt schaars en succesvolle formules uit het verleden geven geen garanties voor de toekomst. Ruimtelijke kwaliteit wordt steeds belangrijker. Daarom vinden we het belangrijk om bij bouw of transformatie samen met inwoners bewuste keuzes te maken: wat doet dit voor de langere termijn met een gebied en de uitstraling ervan? Wat levert het onze inwoners op?

De nieuwe Omgevingswet sluit hier in haar doelstellingen goed op aan: sneller, transparanter, integraler en samen met de stad. Dit met als perspectief meer ontwikkelingen mogelijk te maken die bijdragen aan een gezond, duurzaam en leefbaar Nieuwegein. De komende jaren zal er volop gewerkt worden om bij inwerkingtreding (medio 2019) aan de voorwaarden te voldoen. Zo zullen we in 2018 toewerken naar een Omgevingsvisie waarin ambities en doelstellingen voor de fysieke leefomgeving worden vastgelegd. Het digitale stelsel moet in 2024 operationeel zijn. De daadwerkelijke transformatie zal meerjarig aandacht en inzet vragen.

Naar verwachting zal de Routekaart Energieneutraal Nieuwegein 2040 een belangrijke bouwsteen worden binnen de nieuwe Omgevingsvisie. In de Routekaart beschrijven we welke routes we volgen om in 2040 als stad energieneutraal te worden, te weten: energiebesparing in de gebouwde omgeving, duurzame energieopwekking en schone mobiliteit. De routekaart is een dynamisch document.

Een aantal grote ruimtelijke dossiers gaat de komende jaren richting uitvoeringsfase: de ontwikkelingen in de Doorslagzone en Rijnhuizen liggen inmiddels allemaal op koers. De druk op de woningmarkt blijft in onze stad echter onverminderd hoog. Om hieraan èn aan de wens om de diversiteit van het woningaanbod te vergroten tegemoet te komen hebben we samen met de stad een nieuw woningbouwprogramma ontwikkeld op basis van de kaders vanuit de woonvisie en de toekomstvisie: een kwalitatief goed, duurzaam en betaalbaar woningaanbod voor starters, stijgers, ouderen en kwetsbare inwoners. De resultaten daarvan zullen vanaf volgend jaar een vervolg krijgen en ook weer een bouwsteen voor de Omgevingsvisie vormen.

De krachtige samenleving

Voor het sociaal domein is een brede Transformatieagenda 2017-2020 opgesteld, waarin de strategie en uitgangspunten voor het vervolg van de opgaven in het sociaal domein wordt geschetst. De transformatie-agenda is een samenhangend kader waarin de inwoner en zijn leefgebieden (gezondheid, zelfredzaamheid, participatie, opvoeding, wonen en inkomen) centraal staan in de aanpak. Hiermee geven we in de volle breedte invulling aan de tweede fase van de transformatie, maar ontstaat ook een duidelijk kader van waaruit crossovers naar andere ontwikkelingen ontstaan (zoals Omgevingswet, woningbouw, economie). Voor de Transformatieagenda zijn voor 2017 en 2018 middelen gereserveerd. Voor de jaren daarna moet in 2018 besluitvorming plaatsvinden, in samenhang met het verloop van de reserve Sociaal Domein.

De sterke regio

Onze samenwerking in de regio heeft de afgelopen jaren een impuls gekregen met het oprichten van de U10 en de inrichting van een regionale backoffice voor zorg. Die samenwerking willen we graag verder versterken, vanuit een 'eigen' en onderscheidend profiel. De manier waarop we als Nieuwegein samenwerken heeft immers alles te maken met onze lokale vraagstukken en visie op de toekomst. De Toekomstvisie heeft hier een aantal richtlijnen voor gegeven: vooral diversiteit in wonen, behoud van mobiliteit en vergroten van duurzaamheid zijn voor Nieuwegein van groot belang. In U10-verband zal Nieuwegein dan ook met name bijdragen aan de volgende U10- speerpunten:

Wonen:

- Regionale spreiding van de noodzakelijke groei van sociale huurwoningen

Mobiliteit:

- Regionaal Mobiliteitspakket 2016-2019
- Vervoersplan
- Omgevingsagenda Midden-Nederland
- Toekomstbeeld OV

Duurzaamheid

- Energiebesparing in bestaande woningen (U-thuis)
- Circulaire economie

Ook de afspraken die we maken vanuit de ruimtelijk-economische koers zijn in dit kader voor Nieuwegein van belang: denk hierbij naast bovenstaande thema's vooral aan het vergroten van de economische complementariteit en de gezamenlijke profilering rond het thema Healthy Urban Living.

De flexibele organisatie

Om alle inhoudelijke ontwikkelingen goed en efficiënt te ondersteunen is het van belang dat de gemeentelijke bedrijfsvoering goed op orde is. We zien daar voor de komende jaren een opgave waar het gaat om onze ICT- en informatievoorziening, en onze dienstverlening. Op beide fronten zullen investeringen nodig zijn om als organisatie aan de vereisten van deze tijd te kunnen blijven voldoen. Om de ICT-dienstverlening op peil te houden is een aantal prioriteiten opgesteld en wordt gewerkt aan een strategisch informatiebeleidskader. Ook het verbeterplan dienstverlening vraagt om extra inzet om passende dienstverleningsconcepten te ontwikkelen en onze digitale dienstverlening op peil te krijgen en te houden.

3 Naar een begroting 2018-2021

In dit hoofdstuk geven wij een beeld van de middelen die nodig zijn om in te zetten op de speerpunten die wij in het vorige hoofdstuk hebben beschreven. Verder worden de structurele gevolgen aangegeven van de onderwerpen die in de Voorjaarsnota zijn gemeld. Tot slot gaan wij in op een aantal andere ontwikkelingen die van belang zijn voor het (meerjaren)perspectief bij de begroting 2018. Met deze onderdelen kunt u het financieel kader aangeven voor de meerjarenbegroting 2018-2021.

3.1 Het vertrekpunt

Uitgangspunt voor het perspectief 2018-2021 is het saldo van de meerjarenbegroting 2017, zoals vastgesteld in november 2016. Hierop zijn nog geen begrotingswijzigingen genomen.

	2018	2019	2020	2021
Saldo begroting 2017	1.323	1.503	574	574

3.2 Waar willen we in 2018-2021 extra op inzetten?

In het vorige hoofdstuk hebben wij aangegeven welke speerpunten wij zien voor de begroting 2018. Voor de uitvoering daarvan zijn in een aantal gevallen aanvullende middelen nodig. Onderstaand lichten we die onderwerpen nader toe. We gaan hierbij per onderwerp uit het bestuurlijk perspectief in op de gewenste ontwikkelingen en er wordt een voorstel gedaan voor de benodigde budgetten in de periode 2018-2021.

3.2.1 Rust en ruimte

Onderhoud in de openbare ruimte

Nieuwegein is doorgegroeid van een ontwikkelgemeente naar een beheergemeente. Deze transitie maakt dat het beheer en daarmee de uitstraling van de stad een grotere invloed heeft gekregen op de identiteit van Nieuwegein. Vanaf de strategische heroriëntatie in 2011 en de jaren daarna, is er bezuinigd op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De meest omvangrijke bezuinigingen hebben plaatsgevonden op het dagelijks beheer en verzorgend onderhoud. In totaal is op het beheer en onderhoud € 1,5 miljoen structureel bezuinigd. Afgelopen jaren zijn door de Raad twee amendementen aangenomen, waarmee incidenteel extra middelen beschikbaar zijn gesteld. Daarnaast is bij de behandeling van de begroting 2017 een oproep gedaan aan het college om voorstellen te doen om de beeldkwaliteit en de leefbaarheid in de stad structureel te verbeteren. Hiervoor bestaat behoefte aan enerzijds extra budget voor de structurele beheerbudgetten en anderzijds aan middelen voor eenmalige investeringen gericht op het wegwerken van achterstanden.

Maximaal benodigd:

	2018	2019	2020	2021
Onderhoud in het openbaar domein (structureel)	-1.465	-1.465	-1.465	-1.465
Benodigde investeringen (tbv inlopen achterstanden)	-330	-630	-330	-330
Structurele beheerslasten Betere Buurten	0 pm		pm	pm

Om een actueel beeld te krijgen van de benodigde budgetten voor de toekomst, zijn de beheerplannen voor de openbare ruimte herzien. Uit deze beheerplannen komt een behoefte aan budgetten voor het op orde houden van het beheer (structurele beheerbudgetten) en aan budgetten, benodigd op het inlopen van achterstanden en voor het doen van investeringen (kapitaallasten).

De budgetten zijn benodigd voor o.a. grondonderhoud, beplanting, het snoeien van bosplantsoenen, aanpakken van wortelopdruk, onderhoud aan beschoeiingen, spelen, schoon (graffiti / leuzenverwijdering, hondenpoep), bewegwijzering enabri's.

In totaal gaat het, gebaseerd op de herziene beheerplannen, om een structureel extra beheerbudget van € 1.465.000 per jaar.

Voor investeringen en het inlopen van achterstanden is in de periode 2018-2021 € 330.000 extra benodigd en in 2019 € 300.000 extra voor de vervanging vanabri's. Deze investeringen brengen jaarlijkse kapitaallasten met zich mee, die in de exploitatie moeten worden verwerkt.

Het programma Betere Buurten is in een aantal wijken gestart. Uit de eerste ervaringen blijkt dat de kosten voor het beheer in de buurten waar het programma Betere Buurten is uitgevoerd, toenemen. De extra kosten worden gemaakt voor bijvoorbeeld meer en ander groen (ook om doelen op het gebied van klimaatadaptatie te halen) en meer verlichting vanwege de gewenste sociale veiligheid. De geschatte extra kosten voor dit onderhoud worden geraamd op 1 á 1,5% van het investeringsbedrag per buurt.

Voorstel:

Voor het op orde brengen van de beheerbudgetten en het doen van investeringen om achterstanden in te lopen zijn, zoals weergegeven forse budgetten benodigd. Gelet op de financiële impact hiervan is het wenselijk om de in de beheerplannen voorgestelde maatregelen c.q. financiële middelen te toetsen op realiteit en anderzijds te onderzoeken hoe onze gevraagde middelen zich verhouden tot andere vergelijkbare gemeenten (benchmarking). Dit onderzoek willen wij laten uitvoeren door een onafhankelijk adviesbureau en schatten daarbij de incidenteel benodigde kosten in op € 100.000. Deze kosten zijn opgenomen in de Voorjaarsnota 2017. De uitkomsten van dit onderzoek en de structurele doorwerking in de budgetten wordt verwerkt in de Kadernota 2019.

Vooruitlopend op de uitkomsten van dit onderzoek, wordt, vanaf 2018, structureel € 500.000 in het meerjarenperspectief opgenomen. Dit budget wordt ingezet voor de thema's groen, schoon en spelen.

Voor de structurele extra beheerlasten in de buurten die vernieuwd zijn in het kader van Betere Buurten, stellen wij om op basis van de evaluatie en in samenhang met het onderzoek dat plaatsvindt naar de beheerbudgetten een meer nauwkeurige inschatting te maken en dit in de Kadernota 2019 op te nemen.

Dit leidt tot het volgende meerjarenperspectief:

	2018	2019	2020	2021
Onderhoud in het Openbaar domein (structurele budgetten)	-500	-500	-500	-500

Openbare Orde & Veiligheid

In september 2016 heeft de Raad het Integraal VeiligheidsProgramma 2017–2020 vastgesteld. De ambities van dit meerjarenplan sluiten aan op de beleving van de veiligheid zoals inwoners die ervaren en houden rekening met de actuele ontwikkeling van de feitelijke veiligheidssituatie. Daarin is rekening gehouden met afspraken en ambities die vanuit de Regionale Veiligheid Strategie 2017-2018 met regio gemeenten en justitiepartners zijn overeengekomen.

Zoals bij de Raadsbehandeling in september 2016 is aangekondigd, is onderzoek uitgevoerd naar de benodigde capaciteit. Hieruit blijkt dat de capaciteit die op dit moment wordt ingezet, onvoldoende is om de ambities te kunnen waarmaken. Ook zet de gemeente Nieuwegein minder capaciteit in dan in vergelijkbare gemeenten wordt gedaan.

Voorstel:

Voor de uitvoering van het Integraal Veiligheidsprogramma zijn structurele middelen (€ 65.000) nodig en in geheel 2018 en voor de eerste helft 2019 incidentele middelen. Hiermee kan de capaciteit (tijdelijk) worden uitgebreid. Dit geeft het volgende beeld:

	2018	2019	2020	2021
Openbare orde & Veiligheid (structureel)	-65	-65	-65	-65
Openbare orde & Veiligheid (incidenteel)	-52	-26	-	-

3.2.2 Levendig en aantrekkelijk

Binnenstadsmanagement

In de periode 2015-2017 is jaarlijks een bijdrage betaald uit de GREX binnenstad, bedoeld voor het Binnenstadsmanagement. In de huidige afspraken is vastgelegd dat de drie grote stakeholders (gemeente, Wereldhave en winkeliersvereniging) ieder één-derde deel bijdragen. De huidige afspraken lopen tot eind 2017 en worden dan geëvalueerd. Om structureel aandacht te blijven geven aan het binnenstadsmanagement is € 75.000 in de vorm van een subsidie aan de stichting Binnenstadsmanagement benodigd. De stichting heeft tot taak om de aantrekkingskracht van de binnenstad blijvend op peil te houden. Uitgangspunt hierbij is dat iedere partij één-derde deel blijft bijdragen:

	2018	2019	2020	2021
Binnenstadsmanagement	-75	-75	-75	-75

Investerings in onderwijs en sport

De meeste schoolgebouwen en sportaccommodaties in Nieuwegein komen voort uit de behoefte aan een snel groeiende stad in de jaren '70 en '80. Deze gebouwen voldoen, gezien hun levensduur, nu niet meer aan de hedendaagse en toekomstige wensen voor het geven van onderwijs. Er zijn relatief veel klaslokalen die niet door het onderwijs gebruikt worden. Ook de sportaccommodaties voldoen niet meer aan de wensen en eisen die de sportverenigingen stellen aan o.a. de grootte van de sportvloeren om hun sport adequaat te kunnen uitoefenen.

Dit betekent dat het noodzakelijk is dat de school- en sportgebouwen worden vernieuwd. U heeft inmiddels kennisgenomen van de planning die is opgesteld voor de fasegewijze vernieuwing van de schoolgebouwen en sportaccommodaties voor de periode tot 2030.

Maximaal benodigd:

Uit het onderzoek dat is uitgevoerd voor de vernieuwing van schoolgebouwen en sportaccommodaties in de periode tot 2030 is naar voren gekomen dat 7 scholen en 6 sportzalen in de periode tot 2026 (en 1 na 2030) vernieuwd moeten worden. Hiervoor zijn forse investeringen noodzakelijk. Inclusief tijdelijke huisvesting en sloopkosten wordt op basis van de huidige inzichten uitgegaan van totaal ruim € 65 miljoen.

In de meerjarenbegroting zijn reeds middelen opgenomen (stelpost kapitaallasten investeringen onderwijs, de bijdrage van de schoolbesturen en kinderopvang en voor sport de in het MIP opgenomen kapitaallasten). Deze middelen zijn ontoereikend voor de vernieuwing van alle accommodaties. Vanaf 2021 is sprake van een structureel tekort van € 287.000 dat oploopt naar € 2,3 miljoen per jaar in 2027.

	2018	2019	2020	2021
Totaal beschikbaar in begroting	345	569	1.329	1.229
Benodigde kapitaallasten voor alle gebouwen	81	402	597	1.516
Verschil	264	167	732	-287

Voorstel:

In het meerjarenprogramma is voor de periode 2018-2020 (fase 1) de vervanging van twee scholen en 2 sportaccommodaties opgenomen. In de meerjarenbegroting zijn reeds middelen gereserveerd voor onderwijshuisvesting. Voor fase 1 (tot en met 2020) is deze ruimte in de meerjarenbegroting voldoende voor het opvangen van de lasten van de vernieuwing van deze 2 scholen (Doorslag Noord en Vreeswijk) en sportzalen (Doorslag en Industrieweg). In deze periode valt een deel van de reservering incidenteel vrij (zie bovenstaande tabel). Na 2020 zijn de lasten hoger dan de reservering en zijn aanvullende middelen noodzakelijk:

In het najaar 2017 wordt uw Raad een voorstel gedaan voor de uitvoering van fase 1. Het voorstel is om daarna op basis van de ervaringen uit deze fase de benodigde investeringen voor de overige gebouwen te bepalen. Dit betekent dat hiervoor in de volgende periode in de begroting ruimte moet worden gevonden. De omvang is mede afhankelijk van nader onderzoek naar mogelijke financieringsconstructies, de wijze van bouwen, de mogelijke bijdragen van schoolbesturen en verhuuropbrengsten van de multifunctionele accommodaties.

Vastgoed

De meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) van het Stadhuis en het Theater zijn in 2012 opgesteld met een planhorizon van 10 jaar. In 2017/2018 worden deze MJOP's geactualiseerd. Reeds bekend is, dat als het huidige niveau van onderhoud (niveau 2 = goed) gehandhaafd wordt, de onderhoudskosten voor Stadhuis en Theater in de periode 2018 t/m 2027 met € 57.000 gaan toenemen.

In 2014 is bezuinigd op de dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen van het overige gemeentelijke vastgoed, in de wetenschap dat dit voor de lange termijn kostbaar is, maar voor een beperkte periode mogelijk. Daarbij is de bestuurlijke afspraak gemaakt om dit te evalueren aan het einde van deze collegeperiode. Deze bezuiniging heeft tot gevolg gehad dat de beschikbare onderhoudsbudgetten nog maar toereikend zijn voor een lager conditieniveau dan tot dan toe werd aangehouden, namelijk kwaliteit "matig" (conditieniveau 4) in plaats van kwaliteit "redelijk" (conditieniveau 3). Voor het weer naar niveau 3 terugbrengen van de onderhoudsconditie van alle huidige sportgebouwen (binnen- en buitensport), gebouwen Sociaal Domein en overige gebouwen, moet rekening worden gehouden met hogere onderhoudskosten. Deze hogere onderhoudskosten leiden ertoe dat de jaarlijkse dotatie aan de onderhoudsvoorzieningen € 200.000 moet worden verhoogd.

Voorstel:

Handhaven van het onderhoudsniveau van het theater en het stadhuis en opwaarderen van het onderhoudsniveau van de overige panden naar niveau 3 (=redelijk):

	2018	2019	2020	2021
Vastgoed	-257	-257	-257	-257

3.2.3 Toekomstbestendig

Invoering omgevingswet

De omgevingswet wordt, zoals op dit moment wordt voorzien, in juli 2019 ingevoerd. Reeds eerder heeft u ingestemd met het programmaplan voor fase 1, waarbij gekozen is voor een groeimodel voor de implementatie t/m de invoering in juli 2019. Voor de verdere stappen is nog geen budget beschikbaar gesteld.

Er is nog sprake van onzekerheden over de omvang van de invoeringskosten en mogelijke structurele kosten, mede omdat de inhoudelijke invoeringsstrategie nog niet is vastgesteld. Er is echter wel met zekerheid te zeggen dat voor de implementatie van de Omgevingswet de komende jaren budget benodigd is.

Maximaal benodigd:

De VNG heeft een rekenmodel ontwikkeld voor de invoering van de omgevingswet. Uitgaande van dit rekenmodel is voor de invoering van de omgevingswet in Nieuwegein, aanvullend op de reeds beschikbaar gestelde € 600.000, € 2,4 miljoen nodig in de periode 2018 t/m 2024.

Onderzoeksvragen:

Op dit moment hebben wij onvoldoende zicht op de kosten voor de vervolgstappen. Deze onzekerheid wordt mede bepaald doordat nog keuzes moeten worden gemaakt,

bijvoorbeeld over de inhoudelijke invoeringsstrategie die in het najaar 2017 aan u wordt voorgelegd en keuzes over bijvoorbeeld de mate van vergunningsvrije activiteiten. We willen bij de afronding van elke fase bepalen wat nodig is voor een volgende fase en achten op dit moment de onderbouwing van het rekenmodel ontoereikend om dit budget voor de periode 2018 t/m 2024 te reserveren.

Voorstel:

Voorlopig gaan wij in het meerjarenperspectief uit van € 500.000 per jaar in de periode 2018-2020:

	2018	2019	2020	2021
Omgevingswet	-500	-500	-500	-

Hierbij geldt, vanwege de onzekerheid over de fasering, het uitgangspunt dat middelen die in een jaar over zijn, naar een volgende jaarschijf kunnen worden overgeheveld.

Routekaart Energieneutraal Nieuwegein 2040

Om de ambitie een Energieneutraal Nieuwegein in 2040 te realiseren, is een routekaart Energieneutraal Nieuwegein in ontwikkeling, die in het najaar 2017 aan u ter besluitvorming wordt aangeboden. Deze routekaart beschrijft een stip op de horizon en de routes die naar die stip voeren. Deze routes zijn Energiebesparing; Duurzame warmte; Duurzame elektriciteit; Energieopslag en Mobiliteit. Op basis van de routekaart wordt voor de periode 2018-2021 een uitvoeringsplan opgesteld. Het uitvoeringsplan is erop gericht om in de periode tot en met 2040 tot een gemiddelde jaarlijks energiebesparingstempo van 4,5% en tot een gemiddelde jaarlijkse groei van 9% van de duurzame opwekking te komen.

Maximaal benodigd:

Er is een eerste inschatting gemaakt van de benodigde formatie (vanwege nieuwe taken) en het werkbudget. Uit deze inschatting blijkt dat gedurende de periode 2018-2021 een budget van € 400.000- € 450.000 per jaar benodigd is. In het raadsvoorstel dat in september aan u wordt aangeboden wordt een nadere onderbouwing gegeven van dit benodigde budget.

Voorstel:

In het meerjarenperspectief worden alleen middelen voor 2018 opgenomen. Het benodigde budget voor de jaren daarna is afhankelijk van besluitvorming in de Raad. Vooruitlopend op dit nog te nemen raadsbesluit wordt voor 2018 voorgesteld om € 300.000 te reserveren:

	2018	2019	2020	2021
Ergieneutraal Nieuwegein	-300	-	-	-

3.2.4 Flexibele organisatie

ICT en informatiebeleid

De wereld verandert snel en vele organisaties zijn in transitie van analoog (papier) naar een (volledig) digitale manier van werken. Op dit terrein staan de ontwikkelingen

niet stil en komt er de komende jaren nog veel op ons af. Onze dienstverlening naar onze inwoners en ondernemers verloopt ook steeds meer via digitale kanalen. Deze ontwikkelingen vragen om een strategische koers, die wordt verwoord in het strategisch informatiebeleidskader. Dit plan wordt in het najaar 2017 aan u aangeboden.

Daarnaast is er sprake van een aantal (nieuwe) taken, die nu niet of in voldoende mate kunnen worden uitgevoerd. Een deel van deze taken is wettelijk vereist. Het gaat hierbij om taken als de implementatie en het beheer van nieuwe (digitale) koppelingen waarmee op een veilige manier gegevens kunnen worden uitgewisseld, het jaarlijks uitvoeren van penetratietesten gericht op de veiligheid van de ICT infrastructuur, de deelname aan het opendata convenant dat regionaal is ondertekend en het werken onder architectuur. Gezien het belang van deze taken voor onder andere de betrouwbaarheid en veiligheid van systemen en applicaties is voor deze taken budget nodig.

Maximaal benodigd:

In het najaar van 2017 wordt het Strategisch Informatie beleidskader aan u aangeboden. In dit beleidskader wordt ook ingegaan op innovatie. Afhankelijk van de ambities en de keuzes die worden gemaakt, volgt hieruit een behoefte aan aanvullende investeringen en middelen. Voor deze kadernota is een eerste raming gemaakt.

Voor de uitvoering van de hierboven genoemde nieuwe taken die nu niet of in onvoldoende mate worden uitgevoerd zijn structurele middelen en incidentele middelen benodigd.

Tot slot leiden de ontwikkelingen op ICT gebied tot verhoogde structurele lasten voor onder andere onderhoudscontracten, licentiekosten en beheercapaciteit.

Concreet gaat het om de volgende middelen die maximaal benodigd zijn in de periode 2018-2020:

	2018	2019	2020
Informatiebeleidskader en innovatie, waarvan:	100	100	50
<i>Structureel</i>	25	25	25
<i>Incidenteel</i>	75	75	25
(nieuwe) taken / ontwikkelingen, waarvan:	310	285	210
<i>Structureel</i>	160	160	160
<i>Incidenteel</i>	150	125	50
Extra ICT lasten (<i>Structureel</i>)	250	250	250
Totaal	660	635	510

Voorstel:

In het meerjarenperspectief zijn middelen opgenomen om op korte termijn een impuls te geven aan de knelpunten en het beleidskader (inclusief innovatie). Deze middelen worden incidenteel ter beschikking gesteld:

	2018	2019	2020	2021
ICT	-410	-385	-260	-

Het voorstel is om bij de vaststelling van het strategisch informatiebeleidskader de structurele middelen te ramen. Dit geldt zowel voor de structurele ICT lasten, als voor de structurele doorwerking van het beleidskader en van de (nieuwe) taken / ontwikkeling. De behoefte aan structurele en incidentele middelen wordt in het beleidskader verder onderbouwd. Ook wordt ingegaan op eventuele efficiencymogelijkheden.

Dienstverlening

In 2016 is gewerkt aan het Verbeterplan dienstverlening. De doelstellingen, zoals deze ook in de begroting 2017 zijn opgenomen, uit het verbeterplan zijn:

- De gemeente Nieuwegein kent haar inwoners, bedrijven en bezoekers en biedt daarbij passende dienstverlening.
- Digitale dienstverlening is vanzelfsprekend, betrouwbaar en gericht op gemak en kwaliteit.
- Onze medewerkers reageren adequaat vanuit mogelijkheden en niet vanuit beperkingen.

Maximaal benodigd:

Om de doelen te bereiken zijn 15 maatregelen verwoord. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren, is extra budget benodigd, enerzijds gericht op programmamanagement en anderzijds op innovatie en ontwikkeling.

In het verbeterplan is een termijn van 2 jaar opgenomen voor de uitvoering van de maatregelen, waarbij de volgende middelen benodigd zijn voor het realiseren van alle maatregelen:

	2018	2019	2020	2021
Innovatie (incidenteel)	100	100	-	-
Programma-management en ontwikkeling (structureel)	125	120	105	105
Totaal	225	220	105	105

Voorstel

Het voorstel is om de uitvoering van de maatregelen uit te spreiden over 4 jaar en per jaar € 125.000,- beschikbaar te stellen. Dit betekent dat met name die maatregelen worden uitgevoerd die geen structureel financieel effect hebben.

	2018	2019	2020	2021
Dienstverlening (incidenteel)	-125	-125	-125	-125

Lean

In 2016 is de organisatie gestart met het Lean Programma dat zijn oorsprong vindt in het collegeprogramma. Inmiddels is Lean in meer dan 10 processen toegepast. Voorbeelden zijn de verhuur van sportaccommodaties en de Programmabegroting 2017. Hierbij is een aantal successen geboekt, zoals fors kortere doorlooptijden (niet altijd bewerkingstijden) en sneller geholpen en tevredener klanten. Lean is primair bedoeld om processen effectief en efficiënt in te richten onder gelijktijdige toename van de klantwaarde, verbetering van de samenwerking en verhogen van werkplezier. Daarnaast is het ook ingezet om de ombuigingen te kunnen invullen, waarbij verminderde personele capaciteit (deels) wordt gecompenseerd door efficiënte procesinrichting.

Voorstel:

Om Lean te borgen in de organisatie en blijvend resultaten te boeken, is gedurende 5 jaar € 125.000 per jaar nodig:

	2018	2019	2020	2021
LEAN-programma	-125	-125	-125	-125

Samenvatting

Hiervoor zijn de speerpunten uit het bestuurlijke perspectief financieel vertaald. In onderstaande tabel vatten wij het voorstel voor de benodigde budgetten in de periode 2018-2021 samen:

	2018	2019	2020	2021
<u>Rust en ruimte</u>				
Onderhoud in het Openbaar domein	-500	-500	-500	-500
Openbare orde & Veiligheid	-117	-91	-65	-65
<u>Levendig en aantrekkelijk</u>				
Binnenstadsmanagement	-75	-75	-75	-75
Investerings onderwijs en sport	264	167	732	-287
Vastgoed	-257	-257	-257	-257
<u>Toekomstbestendig</u>				
Omgevingswet	-500	-500	-500	-
Energieneutraal Nieuwegein	-300	-	-	-
<u>Flexibele organisatie</u>				
ICT	-410	-385	-260	-
Dienstverlening	-125	-125	-125	-125
LEAN-programma	-125	-125	-125	-125
<i>Totaal</i>	<i>-2.145</i>	<i>-1.891</i>	<i>-1.175</i>	<i>-1.434</i>

3.2.5 Overige onderwerpen

Afscheid oude en scholing nieuwe raadsleden

In 2018 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Voor het afscheid van de vertrekkende raadsleden en voor scholing en opleiding van nieuwe raadsleden is € 48.000 benodigd. Wij zullen dit budget voortaan elke vier jaar meenemen in de begroting.

Investerings en kapitaallasten

Wij hebben een onderzoek uitgevoerd naar de kapitaallasten van investeringen die in de komende jaren noodzakelijk zijn. Daarbij hebben wij gekeken naar investeringen, die in het verleden niet geactiveerd zijn en op enig moment wel moeten worden vervangen. Daarnaast is er een wijziging van de BBV geweest die tot gevolg heeft dat investeringen met maatschappelijk nut, die in het verleden eenmalig werden gedekt, nu geactiveerd en afgeschreven moeten worden. Vanuit deze ontwikkelingen zijn er voor de begroting 2018 extra bedragen voor kapitaallasten nodig die oplopen van € 15.100 in 2018 naar € 34.500 in 2021. Wij verwerken deze in het meerjaren-investeringsplan bij de begroting 2018 en in het perspectief voor de komende jaren.

Samenvatting overige onderwerpen

Het afscheid van de raad en scholing van nieuwe raadsleden en de investeringen en kapitaallasten hebben het volgende effect op het meerjarenperspectief:

	2018	2019	2020	2021
Kosten afscheid oude en scholing nieuwe raad	-48	-	-	-
Investerings en kapitaallasten	-15	-22	-28	-35

3.2.6 Structurele ontwikkelingen volgend uit de Voorjaarsnota 2017

In de voorjaarsnota zijn verschillende onderwerpen opgenomen die een structurele doorwerking hebben op het meerjarenperspectief. In onderstaande tabel zijn op programmaniveau de afwijkingen opgenomen, groter dan € 25.000. Onder de tabel lichten wij deze posten toe.

Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Bestuur en Dienstverlening				
Ontwikkelingen Bestuur en Dienstverlening	4	2	0	-54
Wonen en Economie				
Prijsstijging applicatie Squit	-27	-27	-27	-27
Overige ontwikkelingen Wonen en Economie	-25	-25	-25	-25
Leefomgeving en Veiligheid				
Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	-57	-57	-57	-57
Openbare verlichting	-30	-30	-30	-30
Overige ontw. Leefomgeving en Veiligheid	-9	-18	-18	-18
Vrije tijd				
Ontwikkelingen Vrije tijd	-17	-17	-17	-17
Versterking eigen kracht, Ondersteuning en Bescherming				
Bewegingsonderwijs basisonderwijs	-173	-173	-173	-173
Bedrijfsvoering				
ICT investeringen	78	47	17	-12
Technische correctie Kapitaallasten Sport	-48	-47	23	23
Overige ontwikkelingen Bedrijfsvoering	-36	-35	-34	-33
Totaal mutaties begrotingssaldo	-340	-380	-341	-424

Toelichting:

- Voor administratieve werkzaamheden bij de WABO-taken wordt de applicatie Squit gebruikt. De kosten voor het huidige contract zijn met € 12.000 verhoogd. Voor noodzakelijke ondersteuning van de applicatiewerkzaamheden is daarnaast een bedrag van € 15.000 benodigd.
- Het bedrag van de Veiligheidsregio Utrecht betreft de verhoging van de verwachte bijdrage voor volgend jaar op basis van de kadernota 2018.
- Het budget voor openbare verlichting moet worden verhoogd vanwege aansluitkosten van nieuwe masten. Deze werkzaamheden worden door Stedin uitgevoerd.
- De kosten van bewegingsonderwijs werden tot en met 2014 opgenomen bij Sport, maar zijn vanaf 2015 onderdeel van de onderwijsbegroting. Deze kosten zijn eerder incidenteel opgevangen, maar dienen structureel te worden opgenomen in de begroting.
- Als gevolg van de wijzigingen in de BBV met ingang van 2017 moeten alle ICT-investeringen worden geactiveerd. Een aantal uitgaven, die tot nu toe in de exploitatie zijn opgenomen, moeten daarom voortaan worden geactiveerd en conform het vastgestelde afschrijvingsbeleid in 5 jaar worden afgeschreven. In de periode 2017–2020 leidt dit tot lagere lasten. Na 2020 stijgen de lasten als gevolg van de toe te rekenen rentelasten.
- De kapitaallasten sport zijn gewijzigd doordat de afschrijvingstermijnen van onder meer de toplaag van kunstgrasvelden voetbal zijn aangepast van 15 naar 10 jaar. In 2020 en verder slaat het nadeel om in een voordeel ten opzicht van de huidige situatie.

Sociaal domein

In de voorjaarsnota bent u geïnformeerd over een aantal ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Een deel daarvan werkt structureel door in 2018. In de begroting 2018 worden de effecten van de transformatie-agenda zoveel mogelijk in de budgetten verwerkt.

De bedoeling is dat met de uitvoering van de Transformatieagenda de uitgaven binnen het sociaal domein zullen afnemen. Echter voordat dit wordt gerealiseerd de komende jaren nog forse investeringen nodig zijn. Voor deze investeringen zijn in de Transformatieagenda voor 2017 en 2018 onttrekkingen aan de reserve opgenomen. Voor de periode na 2018 is dit nog niet opgenomen in de Transformatieagenda. Hierover moet nog besluitvorming plaatsvinden.

Tegelijkertijd doen zich binnen het sociaal domein vanaf 2018/2019 opnieuw wijzigingen in het stelsel van het sociaal domein voor. Het gaat hierbij om de ontwikkelingen rond Verwarde personen en de ontvlechting van het Beschermd wonen. Dat betekent dat vanaf die jaren de onzekerheden over de uitgaven weer zullen toenemen.

De reserve Sociaal Domein is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2014. De reserve is ingesteld vanwege onzekerheden rondom de transitie in het sociaal domein. In de gemeentebegrotingen 2015, 2016 is daarnaast opgenomen dat de reserve Sociaal Domein wordt ingezet om op termijn binnen de beschikbare budgetten de noodzakelijke zorg te kunnen leveren en er aan bij te dragen dat geïnvesteerd kan

worden in transformatie. In de nota reserves en voorzieningen die in maart 2016 door de Raad is vastgesteld is opgenomen dat de looptijd van deze reserve 2015-2019 is.

De ontwikkelingen die de komende tijd op ons afkomen en de benodigde investeringen maken dat de reserve Sociaal Domein nog steeds noodzakelijk is. Met de reserve kunnen investeringen worden gefinancierd zodat we ook op de langere termijn preventieve en kwalitatieve ondersteuning kunnen blijven bieden binnen de daartoe beschikbare budgetten.

Derhalve stellen wij voor de reserve Sociaal Domein in de periode 2018-2021 in stand te houden. Dit betekent dat in de nota Reserves en Voorzieningen de looptijd van deze reserve tot 2021 verlengd dient te worden. Net als tot nu toe heeft plaatsgevonden, zullen onttrekkingen aan de reserve Sociaal Domein aan uw Raad worden voorgelegd.

3.3 Verdere ontwikkelingen

3.3.1 Renteontwikkeling reserve-inzet

Jaarlijks wordt een bedrag vanuit de reserves ingezet voor de dekking van een aantal kapitaallasten. Deze inzet van reserves heeft gevolgen voor de treasury van de gemeente. Bij lagere reserves moet voor investeringen sneller een beroep worden gedaan op externe financiering, waarvoor de gemeente rente moet betalen. Om dit effect zichtbaar te maken in de begroting, is in de huidige begroting een stelpost opgenomen die jaarlijks met € 120.000 toeneemt. Dit bedrag is gebaseerd op het oude interne rekenrentepercentage van de gemeente van 4%. Nu de interne rekenrente verlaagd wordt, kan het bedrag ook worden verlaagd naar ongeveer € 65.000 per jaar. Wij hebben dit bedrag rechtstreeks in het meerjarenperspectief verwerkt, zodat de stelpost van €120.000 kan worden opgeheven en niet meer per jaar dekking hoeft te worden gevonden. Dit geeft het volgende beeld:

	2018	2019	2020	2021
Rente-ontwikkeling reserve-inzet	-65	-130	-195	-257

3.3.2 Stelpost ombuigingen

De begroting 2014 bevatte een omvangrijke meerjarige taakstelling van € 9,6 miljoen. Deze kwam bovenop de in eerdere jaren doorgevoerde bezuinigingen in het kader van de strategische heroriëntatie van circa € 7 miljoen (inclusief efficiencymaatregelen en inhoudelijke maatregelen). Van de laatste taakstelling uit 2014 is de afgelopen jaren € 8,5 miljoen gerealiseerd, dan wel op een andere wijze in de begroting opgevangen. In onderstaande tabel staan de ombuigingen die per 1 april 2017 nog openstaan weergegeven.

	2018	2019	2020	2021
Dialogo met de stad (terugkijken)	500	500	500	500
Maatregelen Sport	438	438	438	438
Innovatietaakstelling	100	100	100	100
Vastgoed	123	123	123	123
Regionalisering belastingen	100	100	100	100
Afvoer en verwerking groenafval	65	65	65	65
Totaal	1.326	1.326	1.326	1.326
Extra resultaat op taakstelling gemeenschappelijke regelingen	-117	-62	-31	-31
Totaal na correctie	1.209	1.264	1.295	1.295

Omdat wij in de afgelopen jaren meerdere malen bezuinigingen hebben doorgevoerd, is het laatste deel van de huidige ombuigingen moeilijk te realiseren. Dit zijn de 'moeilijke' dossiers, met ofwel een langere aanlooptijd ofwel een lastiger traject. Al met al kunnen we constateren dat sinds de start van de ombuigingsoperatie een groot deel van de ombuigingen is gerealiseerd. In deze paragraaf doen wij een voorstel voor de invulling van de openstaande ombuigingen.

Invulling van de maatregelen Dialogo met de stad achten wij niet realistisch. Het rapport biedt weliswaar technische aanknopingspunten, maar vraagt wel om bestuurlijke ingrijpende keuzes. Ook zijn niet alle aanknopingspunten even realistisch. Om die reden stellen wij voor dit spoor niet verder te vervolgen.

Bij de maatregelen sport zien wij mogelijkheden om een bedrag van € 350.500 alsnog in te vullen. Daarbij hebben we overigens nog wel te maken met enkele onzekerheden, onder meer in de uitkomsten van onderhandelingen met onze samenwerkingspartners. Voor het resterende bedrag van € 87.000 zien wij geen reële mogelijkheden voor invulling.

Invulling van de innovatietaakstelling achten wij niet reëel. Vaak wordt een innovatie benut om andere doelen te bereiken. Na jaren van bezuinigen zijn wij er niet in geslaagd daarnaast deze taakstelling in te vullen.

De taakstelling vastgoed kan vanaf 2019 worden ingevuld door een taakstelling op personeel als gevolg van het vormen van een nieuwe afdeling vastgoed. Voor 2018 is mogelijkheid tot invulling niet aanwezig.

In de ontwerp-meerjarenbegroting van de BghU is een lagere gemeentelijke bijdrage voor de gemeente Nieuwegein opgenomen. Het verschil bedraagt € 17.000 structureel. Hiermee wordt de ombuiging regionalisering belastingen deels ingevuld.

De afvoer en verwerking van het groenafval wordt, als onderdeel van het groenbestek, in 2017 opnieuw aanbesteed. De haalbaarheid van de taakstelling hangt in sterke mate af van een mogelijk aanbestedingsvoordeel. Dit kunnen we beperkt beïnvloeden, tenzij er beleidsmatige keuzes worden gemaakt. Wij willen dat nu niet afzonderlijk voorstellen, maar betrekken bij de voorstellen met betrekking tot het onderhoud van de openbare ruimte. Wij stellen dan ook voor deze taakstelling als zodanig te laten vervallen.

Op basis van bovenstaande, ontstaat het volgende beeld van de taakstellingen die wij willen afboeken. Het totaalbedrag betrekken wij in het financieel perspectief 2018-2021.

	2018	2019	2020	2021
Dialogoog met de stad (terugkijken)	500	500	500	500
Maatregelen Sport	87	87	87	87
Innovatietaakstelling	100	100	100	100
Vastgoed	123	-	-	-
Regionalisering belastingen	83	83	83	83
Afvoer en verwerking groenafval	65	65	65	65
Totaal	958	835	835	835
Extra resultaat op taakstelling gemeenschappelijke regelingen	-117	-62	-31	-31
Totaal na correctie	841	774	805	805

3.3.3 Vrijval stelpost risico's

Tot en met 2016 werd de stelpost risico's in de begroting gebruikt voor twee doelen:

1. Verwerking van loon- en prijsstijgingen in de begroting
2. Opvangen van structurele risico's.

Nu de loon- en prijsstijgingen zijn verwerkt op de begrotingsonderdelen zelf, resteert alleen nog het tweede doel. Voor het opvangen van risico's is ook de algemene reserve en de onbenutte belastingcapaciteit beschikbaar, zoals die in de paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarrekening en begroting worden aangegeven. Gezien de huidige ratio van het weerstandsvermogen is er in de begroting geen noodzaak voor een specifieke post voor het opvangen van risico's. Het bedrag uit de stelpost kan dan ook worden aangewend ter dekking van perspectief:

	2018	2019	2020	2021
Vrijval stelpost risico's	345	467	471	471

3.3.4 Areaaluitbreiding OZB

Op dit moment worden er veel nieuwe bedrijfspanden gebouwd in Het Klooster. Wij voorzien dat dit de komende jaren ook nog het geval zal zijn. Deze nieuwe panden leiden tot extra inkomsten voor de OZB. In het perspectief houden wij rekening met jaarlijks € 65.000 aan hogere OZB-inkomsten voor de jaren 2018 tot en met 2021:

	2018	2019	2020	2021
Areaaluitbreiding OZB	65	130	195	260

3.3.5 Reële toerekening tarieven

De kosten van straatreiniging mogen gedeeltelijk worden toegerekend aan de riolheffing, omdat het schoonhouden van wegen (veegkosten) invloed heeft op het onderhoud en de goede werking van de riolering. Voor de begroting 2018 onderzoeken wij in welke mate het mogelijk is deze kosten toe te rekenen. Om juridische problemen over de hoogte van het tarief te voorkomen, is dit onderzoek noodzakelijk. Vooralsnog gaan wij uit van een extra opbrengst van € 450.000:

	2018	2019	2020	2021
Reële toerekening tarieven	450	450	450	450

Dit komt neer op een verhoging van het tarief met ongeveer € 15 per meer-persoons huishouden per jaar voor de riolheffing.

3.3.6 Ontwikkeling algemene uitkering

Accres en overige ontwikkelingen

Gezien de formatie van het nieuwe kabinet worden er op korte termijn geen grote aanpassingen van de algemene uitkering verwacht. Binnenkort verschijnt de meicirculaire van het gemeentefonds. Daarin wordt een verhoging van het accres voorzien als gevolg van een aantal intensiveringen bij het Rijk. De kans is echter groot dat deze ruimte wegvalt tegen de structurele doorwerking van de onderuitputting op de netto-rijksuitgaven in 2016. Wij informeren u hierover verder na ontvangst van de circulaire. Vooralsnog gaan we bij het opstellen van de begroting 2018 uit van de stand van de algemene uitkering bij de septembercirculaire 2016. We hebben u daarover per brief van 11 oktober 2016 (nummer 2016-393) geïnformeerd. Ten opzichte van deze stand hebben wij de scores op de maatstaven herberekend op basis van de laatste ontwikkelingen. Dit leidt in alle jaren tot een verdere verhoging van de algemene uitkering voor Nieuwegein:

	2018	2019	2020	2021
Ontwikkeling Algemene uitkering	1.298	1.859	1.698	2.677

Collectieve voorzieningen VNG

Tot en met 2017 werd er jaarlijks een uitname uit het gemeentefonds gedaan voor collectieve voorzieningen die door de VNG worden uitgevoerd. Het gaat hierbij met name om onderwerpen op het gebied van dienstverleningsprocessen, automatiseringsstandaarden (zoals informatie-beveiligingsdienst) en een aantal collectieve voorzieningen in het sociaal domein. Met ingang van 2018 kan dit niet langer en worden de benodigde bedragen jaarlijks door de ALV van de VNG vastgesteld en vervolgens rechtstreeks in rekening gebracht bij de gemeenten. Voor Nieuwegein gaat het daarbij om een bedrag in de orde van grootte van € 150.000 per jaar. In principe zou dit budgettair-neutraal moeten zijn, doordat de uitname uit het gemeentefonds vervalt. Op dit moment is nog niet vastgesteld hoe de kosten van de VNG over de gemeenten worden verdeeld. Er kan daardoor een (klein) herverdeelteffect ontstaan. Vanwege deze onzekerheid is dit niet in het perspectief verwerkt.

3.3.7 Kengetallen voor de begroting 2018

Voor de begroting 2018 hanteren we de volgende kengetallen om de meerjarenraming door te rekenen:

Kengetallen begroting 2018	
Inwoners per 1-1-2018	62.260
Woonruimten per 1-1-2018	28.525
Huishoudens per 1-1-2018	27.840
Uitkeringsgerechtigden 2018	1.423
Gehanteerde rentestand 2018	2 of 2,5% (nieuwe bepaling BBV)
Stijging overheidsprijzen -/inflatie	0,9%
Loonsomstijging	1,5% (inschatting)

Conform de verwachtingen van het CPB voor de ontwikkeling van de overheidsprijzen gaan we voor de indexering van de budgetten in 2018 uit van een prijsstijging van 0,9%. Dit is ook de hoogte van de ontwikkeling die door het rijk gebruikt wordt en de basis vormt voor de berekening van het accres van de algemene uitkering. Wij stellen voor, net als in 2017, de budgetten in de begroting te verhogen met dit percentage, omdat dit voor een solide meerjarig begrotingsbeleid van groot belang is. Het percentage is hoger dan in de meerjarenbegroting 2017-2020 was verwerkt. Dit leidt tot een beslag op de begrotingsruimte, die echter meer dan goed gemaakt wordt door de ontwikkeling van de algemene uitkering.

Er is op dit moment nog geen nieuwe cao voor 2017 en 2018 afgesloten. Voor wat betreft de ontwikkeling van de salarissen houden we vooralsnog rekening met een verhoging van 1,5% per 1 januari 2018. Hiermee is in de meerjarenbegroting al gerekend, zodat er geen aanvullend bedrag nodig is. Dat is wel noodzakelijk voor de stijging van de pensioenpremies. Als gevolg van de problematiek bij het ABP zijn de premies met ingang van 2017 verhoogd.

Voorgesteld wordt de geraamde opbrengst van de OZB voor 2018 als gevolg van indexering te verhogen met 1,2%. Dit is het gemiddelde van de gehanteerde percentages voor prijs- en loonsstijgingen. Het percentage van 1,2% wordt ook toegepast op de raming van de inkomsten van de gemeente, waarbij jaarlijks indexering plaatsvindt.

Bovenstaande uitgangspunten leiden tot de volgende aanpassingen op het perspectief. Voor 2018 tot en met 2020 gaat het om een aanpassing op de percentages die nu in de begroting zijn verwerkt. Het jaar 2021 is nieuw, waardoor voor dat jaar de totale loon- en prijsstijging wordt geraamd. Daar staat het accres van de algemene uitkering voor dat jaar tegenover.

	2018	2019	2020	2021
Aanvulling prijsstijging	-396	-640	-928	-928
Loon- en prijsstijging 2021	-	-	-	-894
Verhoging pensioenpremies	-206	-206	-206	-206
Aanvulling inkomstenstijging	270	344	431	431
Inkomstenstijging 2021	-	-	-	271
Saldo uitgangspunten 2018	-332	-502	-703	-1.326

Met ingang van de begroting 2018 moet de toe te rekenen rente op de investeringen op een andere wijze worden berekend. Alleen de daadwerkelijk betaalde rente op aangetrokken geldleningen mag nog worden toegerekend (afgerond op 0,5%). Voor Nieuwegein betekent dit dat de rente op de investeringen daalt van 3,5% nu naar 2 of 2,5%. Deze wijziging werkt op verschillende gebieden door, zowel positief als negatief. De mate waarin dit gevolgen heeft voor onderdelen in de begroting kan nu nog niet worden bepaald. In de begroting 2018 verwerken wij het daadwerkelijke effect. Dit betekent dat in het hier getoonde financiële perspectief nog gerekend is met een rente van 3,5%.

3.3.8 Vennootschapsbelasting

De heffing vennootschapsbelasting komt bij de gemeente Nieuwegein volledig voort uit de grondexploitaties. In de begroting worden geen voor- en nadelen uit de grondexploitaties geraamd. Deze worden na afloop van het jaar bij de jaarrekening verwerkt in de algemene reserve grondbedrijf op basis van de realisatie. Daarom stellen we voor om de heffing vennootschapsbelasting als p.m.-post op te nemen in de begroting. Na afloop van het jaar wordt dan bij de resultaatbestemming in de jaarrekening, de heffing vennootschapsbelasting in mindering gebracht op de algemene reserve van het grondbedrijf.

3.4 Perspectief voor 2018-2021

Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot het volgende perspectief:

	2018	2019	2020	2021
Stand begroting 2017	1.323	1.503	574	574
Onderwerpen kadernota 2018	-2.145	-1.891	-1.175	-1.434
Overige onderwerpen	-63	-22	-28	-35
Doorwerking voorjaarsnota	-340	-380	-341	-425
Rente-ontwikkeling reserve-inzet	-65	-130	-195	-257
Stelpost ombuigingen	-841	-774	-805	-805
Vrijval stelpost risico's	345	467	471	471
Areaaluitbreiding OZB	65	130	195	260
Reële toerekening tarieven	450	450	450	450
Ontwikkeling Algemene uitkering	1.298	1.859	1.698	2.677
Uitgangspunten begroting 2018	-332	-502	-703	-1.326
Vennootschapsbelasting	pm	pm	pm	pm
Stand Kadernota 2018	-305	678	109	119

Uit het meerjarenperspectief blijkt dat, behalve in 2018, sprake is van een sluitend perspectief. Voor de begroting 2018 zoeken wij naar mogelijkheden om de begroting voor alle jaren sluitend te krijgen.

4 Financieel lange termijn perspectief

In dit hoofdstuk beschrijven wij de ontwikkelingen die in de periode na 2021 effect hebben op het financiële perspectief. Eerst wordt een aantal financiële vraagstukken uitgewerkt. Daarna lichten we de belangrijkste ontwikkeling toe. Deze sluiten grotendeels aan bij de onderwerpen die in hoofdstuk 2 zijn beschreven.

4.1 Financiële vraagstukken

Er is een aantal ontwikkelingen die effect hebben op het financiële perspectief, zowel op de korte als lange termijn. In deze paragraaf beschrijven wij deze ontwikkelingen en doen wij voorstellen hoe deze in het meerjarenperspectief kunnen worden verwerkt. Overigens moet bij dit hoofdstuk wel steeds worden bedacht dat hoe verder in de tijd wordt gekeken, des te groter de onzekerheden zijn. Op basis van de huidige situatie kan worden vooruit gekeken, maar wijzigingen in politieke en economische omstandigheden kunnen bijvoorbeeld niet worden voorzien.

4.1.1 Doorwerking meerjarenbegroting 2018-2021 na 2021

Het meerjarenperspectief is gebaseerd op de begrotingscijfers zoals die in het vorige hoofdstuk zijn gemeld. Na 2021 daalt de algemene uitkering nog een aantal jaren als gevolg van de opschalingskorting, die nog tot 2025 jaarlijks oploopt. Uitgangspunt is verder dat de algemene uitkering voldoende toeneemt om de stijging van de lonen en prijzen in de begroting op te kunnen vangen. Daarnaast is rekening gehouden met de verdere daling van de rente-inkomsten als gevolg van de reserve-inzet, zoals beschreven in paragraaf 4.3.1.

De doorwerking van de meerjarenbegroting leidt tot de volgende ontwikkeling van het meerjarenperspectief:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Doorwerking meerjarenbegroting	235	289	232	179	135	94	56	22	-9	-37	-61

4.1.2 Investerings en Kapitaallasten

Er zijn verschillende ontwikkelingen die invloed hebben op de omvang van de kapitaallasten. Deze ontwikkelingen zijn onder andere:

- Investerings zijn in het verleden niet geactiveerd en moeten op enig moment wel worden vervangen.
- Wijziging van de BBV heeft tot gevolg dat investeringen met maatschappelijk nut, die in het verleden eenmalig werden gedekt, nu geactiveerd en afgeschreven moeten worden

Daarnaast is een aantal kapitaallasten uit andere bronnen gedekt, die in de toekomst niet meer beschikbaar zijn, zoals de dekkingsreserve kapitaallasten. In paragraaf 4.1.3. wordt hierop verder ingegaan.

In hoofdstuk 3 zijn de effecten op het perspectief 2018-2021 verwerkt. Op de lange termijn (2022-2032) loopt het noodzakelijk bedrag op voor de kapitaallasten van vervangingsinvesteringen op van € 77.300 in 2022 naar € 748.000 in 2032. Hierbij is rekening gehouden met de ruimte die voor een aantal onderdelen aanwezig is in de stelpost meerjaren-investeringsplan (MIP). De toename van de kapitaallasten is met name een gevolg van noodzakelijke vervangingen van sportvelden en voor de langere termijn ook van bruggen.

De berekeningen gaan uit van vervanging van de huidige investeringen. Of de investeringen te zijner tijd ook daadwerkelijk zullen worden gedaan is mede afhankelijk van keuzes die in de toekomst gemaakt worden.

Het beslag op de toekomstige begrotingsruimte op basis van onze inventarisatie is als volgt:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Investeringen en kapitaallasten	-77	-199	-274	-342	-413	-424	-449	-489	-673	-751	-748

Voor de langere termijn na dit perspectief worden grote vervangingen voorzien van tunnels en viaducten. Op basis van een gemiddelde afschrijvingstermijn van 80 jaar is dat vanaf 2060 aan de orde. Grote vervangingen van de beweegbare bruggen (8 stuks) staan gepland vanaf 2035.

4.1.3 Inzet reserves in begroting

Op dit moment wordt een deel van de lasten in de begroting gedekt door een jaarlijkse onttrekking aan de dekkingsreserve. Hiertoe is besloten in het uitwerkingsplan "Ruimte Maken" in 2000. Zoals ook toen is aangegeven, heeft deze systematiek als nadeel dat op enig moment de dekkingsreserve is uitgeput en er geen onttrekkingen meer gedaan kunnen worden. Ook naar aanleiding van de besluitvorming over de dekking van het Stadhuis en het theater wordt gebruik gemaakt van bedragen uit een daarvoor gevormde reserve. Zonder aanvullende maatregelen leiden deze onderwerpen er toe dat er op langere termijn (2034) een structureel tekort van € 4,1 miljoen ontstaat in de begroting.

Door de systematiek aan te passen, kunnen we er voor zorgen dat het nadeel in de begroting niet op één moment ontstaat en daarmee leidt tot de noodzaak voor een ingrijpende ombuigingsoperatie in 2034. Dit kan door de onttrekking aan de dekkingsreserve na het huidige perspectief (2021) af te bouwen gelijk met de dalende kapitaallasten van het Stadhuis en het theater. De ruimte die ontstaat met die daling van de kapitaallasten wordt daarmee gebruikt als dekking. Op deze wijze kan tot en met 2037 gebruik gemaakt worden van de reserve, zonder dat er een nadeel ontstaat in het perspectief.

Keerzijde van deze oplossing is wel dat er minder ruimte beschikbaar komt voor de lasten van vervangingsinvesteringen. Nu is het zo dat de verlaging van de

kapitaallasten in de meerjarenbegroting gedeeltelijk wordt gebruikt voor het vormen van de stelpost MIP, waaruit de kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen worden gedekt. Een gedeelte van de investeringen Stadshuis en theater wordt in dit voorstel gebruikt voor het afbouwen van de onttrekking en is daarmee niet meer inzetbaar voor vervangingsinvesteringen. Waar nodig moet hiervoor bij de begroting van een bepaald jaar aanvullende dekking worden gevonden.

Het werken met een dekkingsreserve heeft ook tot gevolg dat er na afloop van de reserve geen ruimte is voor de kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen die uit de reserve worden gedekt. Dat geldt onder meer voor de investeringen in inventaris en installaties van het Stadshuis en het theater. Nadat de dekkingsreserve is uitgeput, moet voor de vervanging van deze investeringen op een andere wijze dekking worden gevonden in de begroting. Of en in hoeverre deze vervangingen in 2028 (€ 400.000) en 2032 (€ 1,1 miljoen) nodig zijn, hangt voor een groot deel af van de huisvestingssituatie op dat moment.

Tegelijkertijd willen wij met deze Kadernota voorstellen om voor de toekomst als uitgangspunt te hanteren dat wij voldoende middelen reserveren om bestaande voorzieningen in stand te houden. Dat is, zoals aangegeven, niet voor alle vervangingsinvesteringen voor het stadshuis en theater in het financiële perspectief geborgd. In het beeld van de financiële situatie op de langere termijn hebben we wel het effect van een gedeeltelijke vervanging van deze investeringen op het perspectief aangegeven. We schatten nu in dat voor de vervanging van installaties circa 50% van het geïnvesteerde bedrag benodigd is. Dit is in onderstaande tabel opgenomen. Eventuele aanvullende kosten voor vervanging van installaties komt bovenop de in deze kadernota genoemde bedragen. Dit geldt ook voor een aantal andere vervangingsinvesteringen, onder andere voor ICT.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Vervangingsinvesteringen											
Stadshuis en Theater	-	-	-	-	-	-	-354	-418	-408	-398	-1.103

4.1.4 Opbrengsten uit de grondexploitatie en parkeerexploitatie

Grondexploitatie

Nieuwegein heeft als groeigemeente sinds de jaren 70 een groot aantal woningen gebouwd en daarmee middelen gegenereerd die vervolgens zijn ingezet voor maatschappelijke doeleinden in de stad. Inmiddels is deze ontwikkeling afgevlakt. Er zijn nog enkele grootschalige projecten/exploitaties en verder vindt woningbouw vooral via inbreiding nog plaats.

In de nota grondbeleid (2015-453) is het volgende over de reserve grondbedrijf opgenomen. "Naast de voorzieningen voor verlieslatende complexen hoort een Grondbedrijf ook een reserve te hebben: de Reserve Grondbedrijf. Deze dient in de eerste plaats om de risico's af te dekken. In alle grondexploitaties loopt de gemeente in meer of minder mate risico's. Dit kunnen tegenvallende of onvoorziene kosten zijn, lager dan geraamde grondopbrengsten, langere doorlooptijden e.d. Het totale risico dat de gemeente loopt met grondexploitaties moet vervolgens worden afgedekt. Dit gebeurt bij de bepaling van het weerstandsvermogen van de gemeente waarbij alle

risico's van de gemeente, inclusief de risico's van de grondexploitaties, worden afgezet tegen de reserves van gemeente (algemene reserve, reserve grondbedrijf).

In de tweede plaats dient de Reserve Grondbedrijf om verhoging van de voorziening voor bestaande verlieslatende complexen bij oplopende tekorten op te kunnen vangen zonder de algemene dienst hiermee te belasten. Het oplopende tekort zal (met onmiddellijke ingang) afgedekt moeten worden met een toevoeging aan de voorziening.

In de derde en laatste plaats dient de Reserve Grondbedrijf om voorzieningen uit te kunnen vormen wanneer de gemeenteraad besluit een nieuwe verlieslatende grondexploitatie te openen.

Het spreekt vanzelf dat een reserve waar vaak een beroep op wordt gedaan ook moet worden aangevuld. Dat gebeurt door het saldo van winstgevende complexen, na afronding, toe te voegen aan de Reserve Grondbedrijf. Daarmee kunnen nieuwe fluctuaties in de hele grondzakenportefeuille worden opgevangen. De Reserve Grondbedrijf fungeert op deze wijze als buffer tussen de inspanningen in de grondexploitatiegebieden en de Algemene Reserve van de gemeente.

Op grond van deze uitgangspunten kan worden gesteld dat een deel van de potentiële reserve die in beeld is vrij kan komen te vallen en daarmee ingezet kan worden voor andere doeleinden. Hoeveel dat is hangt onder andere af van de toekomstige ontwikkelingen, zoals:

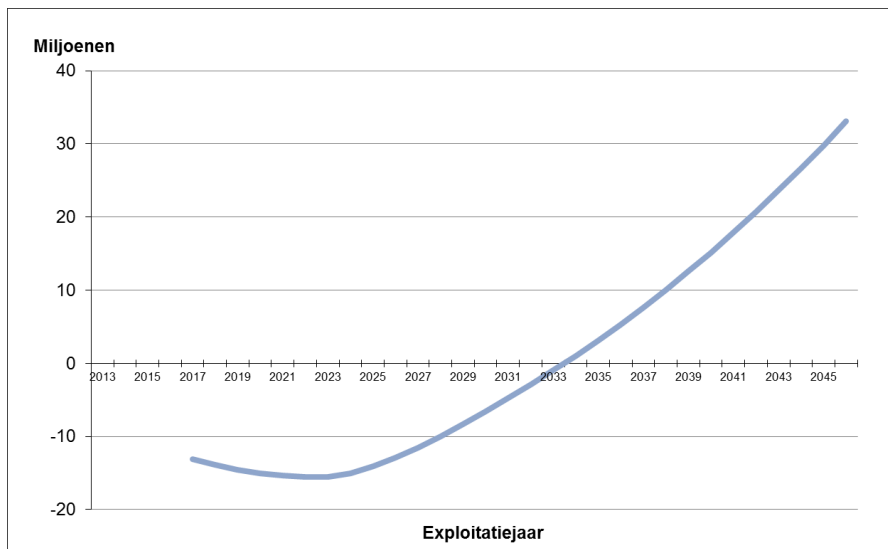
- 1) 40-50 kleine locaties voor mogelijke woningbouw,
- 2) vrijkomende locaties voor scholen,
- 3) gebiedsontwikkeling Wiers Zuid,
- 4) Galecopperzoom.

Het positieve dan wel negatieve effect van deze nieuwe ontwikkelingen is nog niet duidelijk. Gezien de verwachte omvang van de reserve grondbedrijf (na toevoeging van het positieve saldo van het Klooster), is het mogelijk om een deel van de reserve grondbedrijf in te zetten voor andere doeleinden. Het blijft echter van belang om een buffer achter de hand te houden voor het opvangen van (toekomstige) risico's en voor het mogelijk maken van nieuwe gewenste ontwikkelingen. Uitgaande van de huidige risico-inschatting is een reserve van € 5 miljoen voldoende.

Uitgaande van hetgeen in de jaarrekening 2016 is opgenomen, zal na realisatie van het Klooster sprake zijn van een buffer van € 44,4 miljoen. Dit betekent dat op termijn (naar verwachting binnen nu en vijf jaar) een bedrag van 39 miljoen vrij kunnen vallen. Op dat moment zal voor het financiële meerjarenperspectief bepaald moeten worden hoe deze vrijval van incidentele middelen wordt ingezet. Hierbij dient rekening te worden met het uitgangspunt dat middelen voor het instandhouden van de investeringen structureel in het perspectief beschikbaar moeten zijn en dus dat structurele lasten met structurele middelen worden gedekt.

Parkeerexploitatie

Voor de parkeerexploitatie is in het verleden € 16,6 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de algemene middelen met de afspraak dit op termijn terug te laten vloeien naar de algemene reserve. Op basis van de meest actuele PEX (1/1/2017) is vanaf 2024 sprake van een positief resultaat. Dit resultaat vloeit vanaf dan terug naar de algemene reserve. Vanuit de algemene reserve kunnen deze bedragen weer beschikbaar komen voor andere doelen in de begroting.

Wel is sprake van verschillende onzekerheden in de PEX. Zo is de PEX gebaseerd op de huidige inzichten en o.a. economische situatie. De afgelopen jaren hebben geleerd dat daar onzekerheden in zitten die daarmee ook dat resultaat onzeker maken. De inkomsten uit parkeren zijn aan fluctuaties onderhevig, terwijl de kosten voor de PEX grotendeels vastliggen in de kapitaallasten. Ook is er onzekerheid over de vennootschapsbelasting. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat de belastingdienst onze stellingname volgt dat met het parkeren geen winst wordt beoogd. Om die reden bestaat er geen Vpb-plicht. Mocht de belastingdienst dat niet onderschrijven dan zal een deel van het voordeel aan de fiscus afgedragen moeten worden. Bovenstaande betekent dat de bedragen die in de PEX naar voren komen met voorzichtigheid gehanteerd moeten worden. In het meerjarenperspectief is het volgende verwerkt:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Opbrengsten PEX			520	989	1.159	1.358	1.553	1.642	1.733	1.826	1.916

4.2 Verdere ontwikkeling algemene uitkering

Verruiming gemeentelijk belastinggebied

Het nieuwe kabinet komt, afhankelijk van de samenstelling, mogelijk met een wetsvoorstel om vanaf 2019 een verschuiving te realiseren van de inkomstenbelasting naar het gemeentelijk belastinggebied. Naar verwachting zal dit leiden tot een even hoge verlaging van het gemeentefonds. Vooronderzoeken die voor dit onderwerp zijn uitgevoerd gaan uit van ongeveer een kwart van de algemene uitkering (exclusief sociaal domein). Voor Nieuwegein is dat een bedrag in de orde van grootte van € 13 mln. Onduidelijk is nog in welke vorm de nieuwe belasting wordt ingevoerd. Daarvoor zijn verschillende mogelijkheden in onderzoek, al dan niet in combinatie.

Voor het perspectief betekent dit dat een groter deel van de gemeentelijke inkomsten niet meer op basis van de netto-rijksuitgaven op en neer gaat. In tijden van ombuigingen is dat voor gemeenten voordelig, in tijden van investeringen door de rijksoverheid juist nadelig. De gemeente zal zelf op basis van het eigen beleid jaarlijks de tarieven moeten vaststellen. Feitelijk moet de gemeente dan voor niet-wettelijke taken, zoals cultuur en sport, door middel van belastingheffing zelf de inkomsten binnenhalen. Hierdoor gaan er verschillen tussen gemeenten ontstaan op het gebied van voorzieningenniveau en belastingdruk.

Nieuwe verdeelsystematiek

Een nieuw kabinet zal ook een beslissing nemen over de verdeelsystematiek van het gemeentefonds in de toekomst. Nu is er een koppeling van de omvang van het gemeentefonds aan de hoogte van de netto-rijksuitgaven en vervolgens een verdeling over de gemeenten op basis van een groot aantal maatstaven. De koppeling aan de netto-rijksuitgaven leidt geregeld tot aanpassingen in de algemene uitkering. Dat maakt begroten voor de gemeente lastig. Bovendien wordt na afloop van het jaar afgerekend op basis van de werkelijke rijksuitgaven. Dat kan leiden tot kortingen achteraf. Het is waarschijnlijk dat er een systeem wordt gekozen dat minder schommelingen vertoont. Per saldo zou dit voor de hoogte van de uitkering geen gevolg mogen hebben.

Op dit moment zijn er bijna 40 maatstaven op grond waarvan de algemene uitkering wordt verdeeld. Voor het sociaal domein zijn er daar nog een stuk of 15 nieuwe maatstaven aan toegevoegd. Doel daarvan is om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de uitgaven die gemeenten voor een bepaald beleidsterrein hebben. Discussies over de objectieve verdeelmodellen in het sociaal domein hebben echter laten zien dat die modellen nogal theoretisch zijn en er veel meer factoren zijn die de hoogte van bepaalde uitgaven voor een gemeente bepalen. Minder en globalere maatstaven leiden tot minder "maatwerk" voor gemeenten. Landelijk gezien heeft deze mogelijke ontwikkeling geen financieel effect, maar voor individuele gemeenten kunnen er aanzienlijk verschillen gaan optreden.

4.3 Samenvatting lange termijn perspectief

Hiervoor is reeds per onderwerp het effect op het meerjarig perspectief in beeld gebracht. In onderstaande figuur wordt het gehele effect weergegeven:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Doorwerking meerjarenbegroting	235	289	232	179	135	94	56	22	-9	-37	-61
Investeringen en kapitaallasten	-77	-199	-274	-342	-413	-424	-449	-489	-673	-751	-748
Opbrengsten PEX			520	989	1.159	1.358	1.553	1.642	1.733	1.826	1.916
Vervangingsinvesteringen Stadhuis en Theater							-354	-418	-408	-398	-1.103
Totaal	158	90	479	826	881	1.027	806	756	643	640	4

4.4 Overige ontwikkelingen

In hoofdstuk 3 is het meerjarenperspectief 2018-2021 geschetst. Dit leidt tot, behalve in het jaar 2018, tot een sluitend perspectief. In voorgaande paragraaf is een aantal onderwerpen geschetst die doorwerken op de langere termijn. Dit leidt tot het beeld dat er in de periode na 2022 tot en met 2031 sprake is van een sluitend perspectief. Echter, zoals ook in hoofdstuk 3 aangegeven, zijn nog niet alle ontwikkelingen in het perspectief verwerkt. Er speelt een aantal ontwikkelingen waarover nog nadere keuzes moeten worden gemaakt en waarvan de financiële effecten nog niet in het perspectief zijn verwerkt. Deze onderwerpen lichten wij in deze paragraaf toe.

4.4.1 Nieuwegein Energieneutraal

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 wordt in het najaar van 2017 de routekaart Energieneutraal Nieuwegein en bijbehorend uitvoeringsplan aan de Raad aangeboden. Afhankelijk van besluitvorming in de Raad zijn voor de uitvoering van dit plan middelen noodzakelijk. Op basis van het huidige uitvoeringsplan en rekening houdend met een budget van € 300.000 in 2018 is in de jaren 2019-2021 gemiddeld per jaar € 450.000- € 500.000 benodigd om de ambitie te realiseren.

4.4.2 Omgevingswet

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 is op basis van berekeningen van de VNG totaal € 2,4 miljoen aan invoeringskosten in de periode 2018 t/m 2024 benodigd. Een deel van deze kosten is reeds incidenteel in het meerjarenperspectief verwerkt (€ 500.000 per jaar in de periode 2018 – 2020). Daarnaast worden op dit moment door de VNG structurele uitvoeringskosten geraamd van ongeveer € 85.000 per jaar. De daadwerkelijke kosten voor invoering en uitvoering zijn nog onzeker en ook afhankelijk van keuzes die nog worden gemaakt. Na besluitvorming en het ontstaan van verdere inzicht dienen, waar nodig, extra middelen voor de implementatie en uitvoering te worden geraamd en te worden verwerkt in het perspectief 2018-2021.

4.4.3 ICT

In het perspectief 2018-2021 is voor drie jaar in totaal ruim een miljoen euro opgenomen waarmee verschillende (nieuwe) taken kunnen worden opgepakt en een start kan worden gemaakt met de uitvoering van het Strategisch Informatie Beleidskader en innovatie. Een deel van deze kosten (€ 185.000 per jaar) die in dit perspectief zijn opgenomen is structureel. Het gaat hierbij onder andere om kosten voor beheer van koppelingen, jaarlijkse testen en de stadsmonitor. Deze middelen zijn vanaf 2021 niet meer in het perspectief verwerkt.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3, wordt in het najaar van 2017 het Strategisch Informatie beleidskader aan u aangeboden. Afhankelijk van de ambities en keuzes die worden gemaakt, volgt hieruit een behoefte aan investeringen. Naast deze investeringen, dient, zoals ook aangegeven in hoofdstuk 3, rekening te worden gehouden met hogere structurele ICT lasten (o.a. licentiekosten, beheercapaciteit, onderhoudskosten, securitymaatregelen) die volgen uit de investeringen. Ingeschat wordt dat het gaat om een structurele verhoging van € 250.000 per jaar. Deze middelen zijn niet in het financiële perspectief verwerkt.

4.4.4 Betere Buurten

Het programma Betere Buurten bevindt zich nu nog in de pilotfase. In het najaar van 2017 ontvangt de Raad een voorstel voor het vervolg van het programma Betere Buurten. Dit voorstel is gebaseerd op de evaluatie van de eerste drie buurten, die eveneens aan de Raad wordt aangeboden.

Doordat het Programma Betere Buurten zich nog in de pilotfase bevindt, is het maken van een inschatting van de meerjarige budgetten lastig. Op dit moment is een structureel bedrag van € 1.875.000 in de begroting beschikbaar. Met dit bedrag wordt ook de personele inzet die nodig is voor de uitvoering van het programma gedekt. Uitgaande de huidige ervaringscijfers is het niet mogelijk om alle buurten vanuit dit budget te vernieuwen. Afhankelijk van de benodigde investeringen (o.a. bepaald door mate van noodzakelijke vervangingen en leeftijd buurt) kunnen met deze structurele middelen tussen de 6 en 17 buurten worden vernieuwd.

Als uitgegaan wordt van de (beperkte) ervaringscijfers uit de eerste buurten, dan blijkt dat voor het totale programma vanaf ongeveer 2027 een jaarlijks bedrag extra beschikbaar moet komen van tussen € 2,1 en € 7,4 miljoen, waarmee in alle 64 buurten in 40 jaar vernieuwing kan plaatsvinden. Deze extra benodigde middelen zijn niet in het financiële perspectief verwerkt.

Daarnaast is, zoals ook in hoofdstuk 3 aangegeven, sprake van extra structurele beheerslasten in de buurten die zijn vernieuwd in het kader van het programma Betere Buurten. De geschatte extra kosten voor dit onderhoud worden geraamd op de 1 á 1,5 % van het investeringsbedrag per buurt. Deze extra kosten worden gemaakt voor bijvoorbeeld meer en ander groen (ook om doelen op het gebied van klimaatadaptatie te halen) en meer verlichting vanwege de gewenste sociale veiligheid.. Voorgesteld wordt om na evaluatie van de eerste buurten en het onderzoek naar de benodigde budgetten voor beheer van de openbare ruimte een meer nauwkeurige inschatting te maken van deze structurele extra beheerslasten en deze te verwerken in het financiële perspectief.

4.4.5 Beheer op orde (onderhoud openbaar domein)

In het perspectief 2018-2021 is rekening gehouden met een structurele ophoging van het budget voor het onderhoud in het openbaar domein van € 500.000 per jaar. Met deze extra middelen is het mogelijk een impuls te geven aan het onderhoudsniveau, maar kunnen niet alle achterstanden worden ingelopen.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 wordt, op basis van verder onderzoek, in de Kadernota 2019 een voorstel gedaan voor de budgetten die structureel benodigd zijn.

Samenhang Betere Buurten en Onderhoud Openbaar Domein

Het programma Betere Buurten richt zich op een duurzame vernieuwing van de buurten, zodat de buurten ook in de toekomst voldoen aan de gestelde eisen en wensen. Inwoners en gebruikers zijn door de buurtvernieuwing meer tevreden over de buurt, ouderen kunnen langer thuis blijven wonen en de leefbaarheid verbetert. Ook worden kansen voor een andere rolverdeling tussen de gemeente en de buurt in de openbare ruimte gecreëerd en wordt de verbondenheid tussen inwoners en betrokkenheid bij de buurt versterkt. Hierbij is sprake van samenhang met het onderhoud (dagelijks, groot- en vervangingsonderhoud) in het openbaar domein. Deze

samenhang tussen beide doet zich voor bij het grootschalig onderhoud aan riolering, wegen en herstructurering van groen. Samenhang is er ook, zij het in mindere mate, bij de vervanging van: speeltoestellen, bewegwijzering en aanpak van wortelopdruk.

Nadat het programma Betere Buurten in een wijk is afgerond, start het reguliere onderhoudsproces. Grootschalige vernieuwing is daarin de eerste jaren niet aan de orde. Wel, is de ervaring, liggen de kosten van dagelijks onderhoud juist hoger doordat bijvoorbeeld de keuze valt op ander groen (bijvoorbeeld van gras naar plantvakken) dat meer onderhoudskosten met zich meebrengt. Wel is op de lange termijn de verwachting dat als effect van het Betere Buurten programma, het verantwoordelijkheidsgevoel en het eigenaarschap van bewoners t.a.v. de openbare ruimte groeit. Dit kan leiden tot meer zelfbeheer en het samen schoonhouden van de buurt, waardoor er in de toekomst minder kosten door de gemeente hoeven te worden gemaakt.

In het perspectief 2018-2021 is sprake van gescheiden budgetten voor betere buurten en het beheer in het openbaar domein. Voor de periode daarna dient een keuze te worden gemaakt welke budgetten benodigd zijn voor het vervolg van Betere Buurten (zie hiervoor) en op welke wijze het budget voor het beheer op orde structureel kan worden gemaakt (zie ook hoofdstuk 3). Daarbij is het van belang de onderlinge samenhang en samenwerking in beschouwing te nemen. Het voorstel is om hier in de Kadernota 2019 verder op in te gaan.

4.4.6 Onderwijs & Sport

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 blijkt uit het uitgevoerde onderzoek dat in de periode tot 2026 7 scholen en 6 sportzalen vernieuwd moeten worden (en 1 locatie na 2030). Vooralsnog wordt ingeschat dat hiervoor een investering van ruim 65 miljoen noodzakelijk is (inclusief tijdelijke huisvesting en sloopkosten).

Zoals in hoofdstuk 3 aangegeven zijn voor de uitvoering van fase 1 middelen beschikbaar zijn in de meerjarenbegroting. Vanaf 2021 is sprake van een structureel tekort dat oploopt in 2027 naar € 2,3 mln. Zie onderstaande tabel:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totaal beschikbaar in begroting	1.468	1.205	1.615	1.304	1.304	1.304	1.304	1.304	1.304
Benodigde kapitaallasten voor alle gebouwen	1.673	2.260	2.495	3.155	3.217	3.576	3.518	3.275	3.222
Verschil	-205	-1.055	-880	-1.851	-1.913	-2.272	-2.214	-1.971	-1.918

Deze middelen zijn niet verwerkt in het perspectief. Dit betekent dat alleen voor fase 1 (2 scholen en 2 sportlocaties) middelen beschikbaar zijn.

In de berekening van deze budgetten is gerekend met de huidige inzichten. De omvang van de investeringen zal afhankelijk zijn van nog te maken keuzes over o.a. mogelijke financieringsconstructies, de wijze van bouwen, de mogelijke bijdragen van schoolbesturen en verhuuropbrengsten van de multifunctionele accommodaties. De uitkomsten hiervan kunnen invloed hebben op de benodigde investeringen. Dit is mede afhankelijk van keuzes die hierin worden gemaakt.

4.4.7 Samenvatting

In deze paragraaf zijn de ontwikkelingen geschetst die niet in het perspectief zijn verwerkt. Veel komt voort uit het streven om een kwaliteitsimpuls te geven aan de voorzieningen in de stad en uit het principe dat wij voorstellen om in de begroting structureel budget te reserveren voor structurele lasten om bestaande voorzieningen in stand te houden. Het is niet reëel en ook niet nodig om alle ontwikkelingen nu te verwerken in het meerjarenperspectief. Dat kan ook niet omdat een aantal van deze onderwerpen nog om een nadere analyse vraagt. We denken in deze kadernota hiervoor wel een belangrijke stap te zetten om dat doel te bereiken. Daarnaast hebben wij in deze kadernota in beeld gebracht hoeveel middelen aanvullend maximaal benodigd zijn voor de verschillende ontwikkelingen. Dit stelt u als raad in staat om dit, na verdere uitwerking, mee te wegen bij toekomstige beslissingen. In onderstaande tabel vatten wij de in deze paragraaf geschetste ontwikkelingen samen. Hierbij gaan wij steeds uit van het maximale scenario zoals hiervoor weergegeven:

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Nieuwegein Energie neutraal	-	-450	-450	-450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Omgevingswet (invoering / implementatie)	-900														
Omgevingswet (structurele uitvoeringskosten)	-	-	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85	-85
ICT (structurele lasten volgens uit perspectief 2018-2021)	-	-	-	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185	-185
ICT (volgens uit strategisch informatie beleidskader)	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250
Beheer op orde (onderhoud openbaar domein) - structureel	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965	-965
Investerings tbv achterstanden beheer op orde (onderhoud openbaar domein)	-330	-630	-330	-330	-330	-100	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Extra onderhoud openbaar domein agv betere buurten	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Onderwijs & Sport	-	-	-	-	-205	-1.055	-880	-1.851	-1.913	-2.272	-2.214	-1.971	-1.918	pm	pm
Betere Buurten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2.100	-7.400	per jaar structureel			

Over deze ontwikkelingen en de uitwerking hiervan in het meerjarenperspectief dienen nog keuzes te worden gemaakt. Daarnaast moet rekening worden gehouden met een aantal ontwikkelingen die in paragraaf 4.2 zijn opgenomen en eveneens niet in het perspectief zijn verwerkt. Enerzijds betreft dit de vervangingsinvesteringen. In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met gedeeltelijk vervanging van installaties theater en stadshuis en de inrichting van het Stadshuis. Eventuele aanvullende kosten voor vervanging van installaties en inrichting komen bovenop de in deze kadernota genoemde bedragen voor vervanging van deze installaties en inrichting. Dit geldt ook voor een aantal vervangingsinvesteringen op het gebied van ICT. Ook zijn in het perspectief geen middelen opgenomen voor vervanging van stadshuis en theater. Hierover dienen nog keuzes te worden gemaakt hoe hiermee omgegaan wordt.

Tegenover deze extra lasten, staat een mogelijke vrijval van uit de grondexploitatie. Vooral nog wordt uitgegaan van een bedrag van € 39 miljoen dat de komende periode vrij kan komen te vallen. In de kadernota 2019 komen we het voorstellen hoe we deze reserve voor de toekomst het best kunnen benutten voor toekomstige investeringen, met wederom als uitgangspunt: we willen investeren in de kwaliteit van de stad en structureel middelen beschikbaar houden voor structurele lasten.

5 Programmabegroting en indicatoren

5.1 Doorontwikkeling programmabegroting

De begroting 2017 bevat een nieuwe opzet, waarbij sprake is van een nieuwe indeling van de programma's. Per programma zijn doelstellingen en activiteiten benoemd. Ook is een eerste aanzet opgenomen van indicatoren. Bij de behandeling van de begroting is toegezegd om deze programma-indeling door te ontwikkelen.

Voor deze doorontwikkeling van de programmabegroting stellen wij u voor om deze op korte termijn vorm te geven. Het voorstel is om per programma de nieuwe structuur te evalueren en de doelstellingen en indicatoren verder te ontwikkelen. Wij stellen voor per programma een thematische bespreking te organiseren, waarbij op de doelstellingen, activiteiten en bijbehorende indicatoren wordt teruggeblikt en vooruit wordt gekeken naar de komende periode. Graag gaan wij in overleg met uw Raad om dit proces op te starten, zodat de resultaten in de Kadernota 2019 kunnen worden verwerkt.

5.2 Effectindicatoren

In de begroting 2017 maken wij onderscheid tussen prestatie- en effectindicatoren. Daarbij was sprake van een aantal nieuwe effectindicatoren. Voor de nieuwe effectindicatoren waren nog geen streefwaarden opgenomen in de programmabegroting. Om te komen tot deze streefwaarden is een nulmeting uitgevoerd. Toegezegd is de resultaten van deze nulmeting en streefwaarden voor 2017 in de Kadernota 2018 op te nemen. In de bijlage bij deze Kadernota is de uitwerking hiervan opgenomen.

In de programmabegroting 2018 worden de streefwaarden voor 2018 per effectindicator opgenomen. Deze streefwaarden worden afgeleid van de geformuleerde doelstellingen.

Bijlage effect-indicatoren 2017

Voortvloeiend uit de behandeling van de programmabegroting 2017 zijn in deze bijlage de streefwaarden bij de effectindicatoren uit de programmabegroting 2017 opgenomen.

Om te komen tot streefwaarden is in februari 2017 een nulmeting uitgevoerd. Daarvoor is gebruik gemaakt van reeds bestaand onderzoek (leefbaarheid- en veiligheidsonderzoek 2016, monitor Sociale Kracht 2016 en Geynwijsonderzoek 2016). Ook is eigen onderzoek uitgevoerd (inwonersenquête 2017 en ondernemersenquête 2017). Tot slot is gebruik gemaakt van andere bronnen, zoals politie, woonvisie, WIL, RBL en SAVE.

Op basis van de cijfers die uit de onderzoeken zijn gekomen, hebben de programmahouders streefwaardes voor 2017 bepaald voor de nieuwe indicatoren. Bij de bestaande effectindicatoren waren van te voren al streefwaarden vastgesteld. Bij sommige indicatoren bleek na de meting dat het realisatiecijfer hoger was dan het van te voren vastgestelde streefwaarde. In die gevallen zijn de streefwaarden aangepast.

Effectindicatoren 2017¹²

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
Programma Bestuur en Dienstverlening					
1a	Waardering voor het bestuur van de gemeente	Hoeveel vertrouwen heeft u in de manier waarop uw gemeente wordt bestuurd? <i>heel veel, veel, niet veel / niet weinig, weinig, nauwelijks tot geen, weet niet / geen mening</i>	IE 2017	41% (heel) veel vertrouwen (40% niet veel/niet weinig) 1= nauwelijks tot geen 2= weinig 3= niet veel/niet weinig 4= veel 5= heel veel	41% heel veel
1b	Waardering voor het bestuur van de gemeente	Kunt u aangeven in hoeverre uw bedrijf het (on)eens is met de volgende stellingen? <i>Helemaal eens, eens, niet eens / niet oneens, oneens, helemaal oneens, n.v.t / weet niet</i> 1. De gemeente is voldoende betrokken bij ondernemers 2. De gemeente doet wat ze zegt 3. De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is (denk aan ruimte bieden binnen de geldende	OE 2017	3,2 1= helemaal oneens 2= oneens 3= niet eens/niet oneens 4= eens 5= helemaal eens	3,5

¹ Indicatoren die gearceerd zijn, zijn bestaande indicatoren.

² IE = inwonersenquête, OE = ondernemersenquête. Beiden zijn in het voorjaar 2017 uitgevoerd. De inwonersenquête is een vragenlijst die is uitgezet onder 8.849 inwoners. De ondernemersenquête is uitgezet onder ruim 5.000 ondernemers.

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		regels)			
2	Waardering ruimte voor participatie inwoners	<p>Kunt u aangeven in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stellingen?</p> <p><i>Helemaal eens, eens, niet eens / niet oneens, oneens, helemaal oneens, n.v.t / weet niet</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente luistert voldoende naar de mening van haar inwoners 2. De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen 	IE 2017	<p>3,3</p> <p>1= helemaal oneens 2= oneens 3= niet eens/niet oneens 4= eens 5= helemaal eens</p>	3,5
3a	Waardering ruimte voor initiatieven	<p>Kunt u aangeven in hoeverre u het (on)eens bent met de volgende stellingen?</p> <p><i>Helemaal eens, eens, niet eens / niet oneens, oneens, helemaal oneens, n.v.t / weet niet</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwoners en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren 	IE 2017	<p>3,4</p> <p>1= helemaal oneens 2= oneens 3= niet eens/niet oneens 4= eens 5= helemaal eens</p>	3,5
3b	Waardering ruimte voor initiatieven	<p>Welk rapportcijfer geeft uw bedrijf aan de wijze waarop de gemeente Nieuwegein ondernemers betreft en de samenwerking zoekt?</p>	OE 2017	6,2	7

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		<p><i>Een 1 is zeer slecht en een 10 is zeer goed.</i></p> <p>Vervolg vraag bij de scores 1 tot en met 5 en 9 en 10: Waarom geeft u dit rapportcijfer aan de dienstverlening van de gemeente Nieuwegein?</p>			
4	<p>Waardering uitvoeringstaken van regionale samenwerkingsverbanden waar we aan deelnemen</p>	<p>Hoe (on)tevreden bent u over de dienstverlening van de: <i>Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden / niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. RMN (afvalinzameling) 2. Parkeerservice (uitgifte parkeervergunningen en abonnementen, beheer parkeergarages) 3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (heffing en invordering van gemeentelijke belastingen) <p>Cijfers over tevredenheid over de dienstverlening van WIL en Geynwijs: eigen klanttevredenheidonderzoek.</p>	IE 2017	<ol style="list-style-type: none"> 1. RMN: 4,0 2. Parkeerservice: 3,2 3. Belastingssamenwerking: 3,5 <p>1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= weet niet 4= tevreden 5= zeer tevreden</p> <p>Eigen onderzoek van WIL en Geynwijs:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. WIL: 3,7 5. Geynwijs: 74% positief oordeel over Geynwijs (vriendelijkheid, behulpzaam, deskundig, luisteren goed en zoeken de beste oplossing). 	3,5
5a	<p>Waardering algehele gemeentelijke dienstverlening inwoners</p>	<p>Hoe waardeert u -over het algemeen- de dienstverlening van uw gemeente? <i>Geef dit aan met een</i></p>	IE 2017	6,9	7

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		<i>rapportcijfer van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (zeer goed). weet niet / geen mening</i>			
5b	Waardering algehele gemeentelijke dienstverlening ondernemers	<p>Welk rapportcijfer geeft uw bedrijf aan de algehele dienstverlening van de gemeente Nieuwegein?</p> <p><i>Geef dit aan met een rapportcijfer van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (zeer goed). weet niet / geen mening</i></p>	OE 2017	6,8	7
6a	Waardering dienstverlening via digitale faciliteiten inwoners	<p>Hoe waardeert u de dienstverlening via de digitale faciliteiten van de gemeente?(Denk hierbij aan de website, digitaal infobalie/-loket, app en de diensten die u digitaal kunt aanvragen/afhandelen.</p> <p><i>Geef dit aan met een rapportcijfer van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (zeer goed). weet niet / geen mening</i></p>	IE 2017	7,0	7
6b	Waardering dienstverlening via digitale faciliteiten ondernemers	<p>Welk rapportcijfer geeft uw bedrijf aan de dienstverlening via de digitale faciliteiten van de gemeente Nieuwegein?</p> <p><i>Een 1 is zeer slecht en een 10 is zeer goed.</i></p> <p>Vervolgvraag bij de scores 1</p>	OE 2017	6,6	7

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		tot en met 5 en 9 en 10: Waarom geeft u dit rapportcijfer aan de dienstverlening via de digitale faciliteiten van de gemeente Nieuwegein?			
7a	"De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende"	De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende <i>Helemaal eens, eens, niet eens / niet oneens, oneens, helemaal oneens, n.v.t / weet niet</i>	IE 2017	37% (helemaal) mee eens	38%
7b	"De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende"	De medewerker van de gemeente verraste mijn bedrijf aangenaam met de service die hij/zij verleende. <i>Helemaal eens, eens, niet eens / niet oneens, oneens, helemaal oneens, n.v.t / weet niet</i>	OE 2017	15%	20%
Programma Wonen en Economie					
8a	Tevredenheid over omgevingskwaliteit en fysieke leefomgeving	In uw wijk zijn verschillende voorzieningen. Kunt u	L&V 2016	3,5 1= zeer ontevreden 2= ontevreden	3,5

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		<p>aangeven hoe tevreden u bent over onderstaande voorzieningen?</p> <p><i>Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden, niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden</i></p> <p>a. Openbaar vervoer b. Winkels voor dagelijkse boodschappen c. Gezondheidszorgvoorzieningen d. Basisonderwijs e. Sportmogelijkheden f. Voorzieningen voor jongeren g. Voorzieningen voor ouderen h. Wijkplatform i. Buurthuis j. Verenigingsleven</p>		<p>3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden</p>	
8b	Tevredenheid over omgevingskwaliteit en fysieke leefomgeving	<p>Hoe prettig vindt u de wijk waarin u woont?</p> <p><i>Zeer prettig, prettig, niet prettig/niet onprettig, onprettig, zeer onprettig</i></p>	L&V 2016	<p>4,0</p> <p>1= zeer onprettig 2= onprettig 3= niet prettig /niet onprettig 4= prettig 5= zeer prettig</p>	4,0
9	Tevredenheid over het woningaanbod	<p>Hoe tevreden bent u met het huidige woningaanbod in Nieuwegein?</p> <p><i>Zeer tevreden, tevreden, niet</i></p>	IE 2017	<p>3,1</p> <p>Exclusief de inwoners die het niet weten omdat ze het huidige woningaanbod niet kennen (33%).</p> <p>1= zeer ontevreden 2= ontevreden</p>	3,8

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		<i>tevreden, niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden, dat weet ik niet, want ik ken het huidige woningaanbod in Nieuwegein niet</i>		3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden	
10	Percentage voorraad sociale huurwoningen ten opzichte van woningvoorraad		Woonvisie	29.7%	30%
11	percentage aanbod betaalbare sociale huurwoningen ten opzichte van totale aanbod sociale huurwoningen		Woonvisie	79,1%	70%
12	Algemene tevredenheid over de kwaliteit van de woning	<p>Hieronder staan uitspraken over uw woning. Kunt u aangeven in hoeverre u het met iedere uitspraak eens bent?</p> <p><i>Zeer mee eens, mee eens, niet eens / niet oneens, mee oneens, zeer mee oneens</i></p> <ol style="list-style-type: none"> De indeling van de woning waarin ik woon, is geschikt De woning waarin ik woon, is te klein De woning waarin ik woon, is slecht onderhouden De woning waarin ik 	IE 2017	4,0 (= gemiddelde van de vijf stellingen) 1= helemaal oneens 2= oneens 3= niet eens/niet oneens 4= eens 5= helemaal eens	4,0

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		woon, ademt een goede sfeer 5. De woning waarin ik woon, is betaalbaar			
13	Aantal monumenten		Concept Jaarverslag 2016 gemeenten Nieuwegein	37	43
14	Mate van energieneutraliteit			3,4%	3,5%
15	Tevredenheid ondernemers over ondernemingsklimaat	Welk rapportcijfer geeft uw bedrijf aan het ondernemingsklimaat in de gemeente Nieuwegein? <i>Een 1 is zeer slecht en een 10 is zeer goed.</i>	OE 2017	6,9	7,5
16	Aantal arbeidsplaatsen		PAR	41.668	42.206
17	Tevredenheid over het winkelaanbod	Hoe (on)tevreden bent u met het huidige winkelaanbod in Nieuwegein? <i>Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden / niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden</i>	IE 2017	4,1 1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden	4,1
18	Bedrijfsvestigingen in		PAR	5.263	5.331

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
	Nieuwegein				
19	Bedrijfsvestigingen in U10-regio		PAR	444.163	449.900 (Hoe reëel is het voor U10 regio vanuit Nieuwegein een streefcijfer op te nemen)
20	Aantal nieuwe bedrijven op Het Klooster		EZ	5	4
21	Ontwikkeling aantal Bezoekers Cityplaza (2014 is 100%)		EZ	111%	120%
22	Aantal toeristen overnachtingen			Niet bekend. Pas vanaf 2017 te bepalen via BghU en opbrengst toeristenbelasting.	32.350
Programma Leefomgeving en Veiligheid					
23a	Tevredenheid bewoners met de openbare ruimte	In uw wijk zijn verschillende voorzieningen. Kunt u aangeven hoe tevreden u bent over onderstaande voorzieningen? <i>Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden, niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden</i> a. Hoeveelheid openbaar groen b. Variatie in groen c. Straatverlichting d. Parkeerruimte/ parkeergelegenheid	L&V 2016	3,6 1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden	4

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		e. Speelmogelijkheden voor kinderen f. vuilophaal			
23b	Tevredenheid bewoners met de openbare ruimte	<p>Kunt u aangeven hoe tevreden u bent over het onderhoud van onderstaande voorzieningen?</p> <p><i>Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden, niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden</i></p> <p>a. Onderhoud van groenvoorzieningen b. Onderhoud van trottoirs c. Onderhoud van wegen en fietspaden d. Onderhoud van speelvoorzieningen e. Schoonhouden rond winkels/winkelcentra f. Schoonhouden van straten en pleinen</p>	L&V 2016	<p>3,3</p> <p>1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden</p>	4
24	De mate waarin bewoners een actieve bijdrage leveren aan de inrichting van de openbare ruimte	<p>Wilt u zelf een actieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid en de veiligheid in uw wijk?</p> <p><i>Ja, ik ben al actief, ja, ik wil een bijdrage leveren, ik weet nog niet of ik een bijdrage wil leveren, nee, ik wil geen</i></p>	L&V 2016	25% levert een actieve bijdrage of wil een actieve bijdrage leveren	33%

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		<i>bijdrage leveren</i>			
25	Veiligheidsgevoel (%)	Voelt u zich wel eens onveilig in Nieuwegein? Ja, vaak, ja, soms, ja, zelden, nee, nooit	L&V 2016	27% voelt zich vaak of soms onveilig in Nieuwegein (19% zelden en 55% nooit)	<27%
26	Criminaliteitscijfer (aantal per 1.000 inwoners)		BVI	69	<69
27	Overlastmeldingen (aantal per 10.000 inwoners)		BVI	148	<148
28	Naleefgedrag Omgevingsrecht (%)	Milieu		46%	46%
29	Naleefgedrag bij openbare activiteiten (%)	Drank- en horecawet		69%	69%
Programma Vrije tijd					
30	Inwoners hebben in Nieuwegein voldoende mogelijkheden om hun vrije tijd door te brengen	Welke van de onderstaande activiteiten onderneemt u graag in uw vrije tijd in Nieuwegein? Hoe tevredenheid bent u over deze activiteiten en wat mist u. <i>Meerdere antwoorden mogelijk</i> <ul style="list-style-type: none"> Wandelen / fietsen / recreëren in de natuur Sportief recreëren, bv zwemmen, skaten, wake boarden, Culturele uitstapjes maken zoals theater, fort, museum, een evenement 	IE 2017	Algemene tevredenheid activiteiten vrije tijd: 4,1 1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden % dat mogelijkheden tot activiteiten mist: 15%	4,2

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
		bezoeken, bioscoop • Uitgaan, bijvoorbeeld naar een café gaan, terrasje pakken, uit eten gaan • Winkelen • Ik besteed mijn vrije tijd (bijna) nooit in Nieuwegein • Geen van de bovenstaande activiteiten			
31	De gemeente Nieuwegein ondersteunt inwoners bij initiatieven voor vrijetijdsbesteding	De gemeente Nieuwegein ondersteunt initiatieven op het gebied van vrije tijd voldoende. <i>Helemaal mee eens / mee eens / niet eens, niet oneens / mee oneens / helemaal mee oneens / weet ik niet</i>	IE 2017	3,3 (Let op: 4% heeft wel eens een initiatief ingediend) 1= helemaal oneens 2= oneens 3= niet eens/niet oneens 4= eens 5= helemaal eens	3,5
Programma Versterking eigen kracht, Ondersteuning en Bescherming					
32	Mantelzorgers achten zich voldoende toegerust voor de taak	Hoe belast voelen mantelzorgers zich: <i>niet of nauwelijks belast, enigszins belast, tamelijk zwaar belast, overbelast, zeer zwaar belast.</i> Contact met steunpunt mantelzorg: <i>Ja, daar ben ik geweest, ja, nog niet geweest maar behoefte aan, nee wist niet dat het bestond wel behoefte aan, nee geen behoefte aan</i>	Sociale kracht 2016	54% is niet of nauwelijks overbelast 86% heeft geen behoefte aan het Steunpunt mantelzorg	55%

Nr.	Effectindicator	Bijbehorende vragen	Bron	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017
33	Tevredenheid vrijwilligers over hun ondersteuning	Hoe (on)tevreden bent u over de faciliteiten van het Steunpunt Vrijwilligerswerk waar u gebruik van heeft gemaakt? Zeer tevreden, tevreden, niet tevreden / niet ontevreden, ontevreden, zeer ontevreden	IE 2017	3,6 (Let op: 2% van de inwoners heeft gebruik gemaakt van het Steunpunt Vrijwilligerswerk) 1= zeer ontevreden 2= ontevreden 3= niet tevreden, niet ontevreden 4= tevreden 5= zeer tevreden	4
34	Inwoners vinden de geboden ondersteuning passend	Tevredenheid over de geboden oplossing: <i>prima, voldoende, onvoldoende, afwijzing</i>	Geynwijsonderzoek 2016	59% is tevreden met de geboden oplossing	70%
35	Percentage uren verzilverde ondersteuning aan jongeren ('jeugdzorg')		RBL (gedeclareerde uren i.r.t. toegekende uren)	<i>De indicatoren blijken bij nader inzien praktisch niet invulbaar te zijn. Voor jeugd wordt nog naar andere alternatieven gekeken.</i>	
36	Inwoners met een beperking of een tijdelijke problematiek gaan zelfstandig wonen vanuit een intramurale setting		Aanbieder	16 per jaar regulier tot 2021 minimaal 20 per jaar extra met oog op de gewenste ambulantisering van de GGZ.	36
37	Aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling versus hulptrajecten		Meldingen via SAVE en hulptrajecten via RBL en SAVE	<i>De indicatoren blijken bij nader inzien praktisch niet invulbaar te zijn. Voor jeugd wordt nog naar andere alternatieven gekeken.</i>	